

De eucharistica controversia capita doctrinae theologicae

<https://hdl.handle.net/1874/423578>

99

3

DE
E V C H A R I -
S T I C A C O N T R O V E R -
S I A C A P I T A D O C T R I N A E
T H E O L O G I C A E , D E Q V I B V S M A N D A T V

ILLVSTRISSIMI PRINCIPIS AC DOMINI,
 D. IOHANNIS CASIMIRI, Comitis Palatini ad Rhenum,
 Ducis Bauariae, Tutoris & Administratoris Electoralis Palatinatus, octo-
 nis publicis Disputationibus, (quarum prima est habitâ 4 Apr. Anno Aerae
 Christianae 1584, Marco Beumlero respondente) praeses IOHANNES
 IACOBVS GRYNÆVS, orthodoxae fidei rationem
 interrogantibus placidè reddidit.

Accessit,

EIVSDEM IOHANNIS IACOBI GRYNÆI
*Synopsis Orationis, quam de Disputationis euentu, congressione nona,
 quae incidit in 15 Aprilis, publice habuit.*

Edizio tertia.

Psal. 119. 22, 23.

Auo Iue à me opprobrium & contentum: quia testimonis tua eu-
 stodiui. Eriam Principes sedent & aduersum me loquuntur: interea ser-
 uas tuus meditare dicta tua.

HEIDELBERGAE

Typis IACOBI MYLII, Anno 1584.

P I O E T A E Q V O
L E C T O R I ,

S. D.

Quum vana pro veris sæpè valeant, maximè in bellis: vt dixit Linius: ac vt belli, sic auditionis fama que quæ mobilitate viger, viresque acquirit eundo, inania multa sint: huic tertiæ editioni Disputationis de Eucharistia, adiuncta est superioribus mensibus, (non sine scitu vobiscum) edita hæc Orationis, de Disputatione Heidelbergensi de Eucharistica controersia, quasi quædam synopsis: vt eadem opera, & satis fieret ijs, qui citra præiudicium, rem rotam, vt ea acta fuit, cognoscere & diiudicare, cupiunt: & haberent cæteri, qui fabularum quarundam, hoc semestri sparsarum, auditione non nihil obstupefacti sunt, cur earum Mercurijs, Ciceronianum illud regerant: Ementiuntur sæpè homines, in eos, quos oderunt. Tu, quisquis es pie Lector, vnà nobiscum comprecare Christum Iesum Dominum nostrum, vt nobis quidem adiungere pergat veritatis comites, Sapientiam & Constantiam: ijs autem, qui seipfos & alios, fabellis inanibus lactant, det, vt vel confusionis suæ metu adducti, istud Augustini (*veritate vinci bonum est*) tandem amplectantur, & seipsum sibi ipsis accersant, Vale optimè.

IOHANNES IACOBVS
GRYNAEVS PIO LECTORI
S. D.

*M*anc imaginem, optime Lector, tūm maxime mecum ipse repeto. cūm animū subit cogitatio de iniqua aliorum scriptorum censura. Quemadmodum Chamaleon omnem imitatur colorem, praterquā candidum: sic nonnulli nihil nō in alienis scriptis observant, ut videlicet habes aut quod carpant; cetera, quae laudare poterant, cum fastidio prater eunt. Si Criticus ille Zeno superstes esset, vel ad ethnicum Philosophum, illi Censores ablegandi nobis erant, ut eo magistro discerent, in aliorum libris, non ea tantum quae culpari, sed etiam quae merito laudari possunt, ac etiam debent, diligenter observare. Memorie enim de eo proditum est, quae sisse ex quodam alio, qui plurima Antisthenis sibi admodum displicere dixerat: An ne aliqua in eiusdem libris haberentur, quae placerent? Hoc autem respondente, sese nescire: cum Zeno, Na, inquit, oportet te esse hominē gnauiter impudentiē, qui ea tantum ex Antisthenis scriptis excerpas, quae carpere possis, non etiam quae laudare! Utinam ille quisquis tandem fuit, primus postea musq̄ illa τῆ νωνοδεία laborasset.

Reprehendit Plutarchus, et merito quidem homines ingratos & querulos, qui Naturam accusant, nec interim eius commodā & beneficia agnoscunt: ac eos similes esse dicit ijs, qui neglectis pulcherrimis versibus Homeri, queruntur quosdam eiusdem Poetae versus esse ἀνεφ' ὄλυσ; capite diminutos, quosdam μείζων; Sed quā multi nunc magnorum hominum Caluini,

PRAEFATIO

Martyris, Melancthonis, Buceris, eruditissimas diuinae Scripturae expositiones, lectione sua non dignantur: quaedam autem polemica virorum illorum de Coena Domini scripta, per transiens nam inspicunt, ex ijs nonnulla excerpunt, & male interpretando deprauant: ac opinionis nouae monstrum à sese confictum, illis tanquam auctoribus affingunt & tribuunt, & Audacissimo deinde oppugnantes, imperitis auditoribus fumos vendunt? Accidit autem & his, qui factione delectantur, & alienae fabulae applausores agunt, quod tauris canibusq̃. Vt enim taurus castrum, canis crotonem in aures semel immissum, excutere nequit: ita nec eiusmodi auditores, in aures admissas voces contumeliosas, de pijs nostris doctoribus effutitas, anathematismos & alia eijcere possunt. Sic videlicet in verisq̃, iustus iudex, cõtemtũ lucis veritatisq̃ iudicio iustissimo, vlciſcitur: cùm verig̃ nõ de veritate inuestiganda, sed de opinione semel cõcepta, mordicus retinenda & summa cõtentione defendenda, laborent: nec modestè dissentientes ferre velint.

Enimuerò si quis studiosus alioquin veri, à me tamen in hoc capite doctrinae Eucharisticae dissentiens, hoc persuasum habeat, quod monet Canon Dialecticus: Inuenta Demonstratione, non est locus dubitationi: ac delectu habito, mihi, seu priuatum, seu publicè opponat, illud vnicum argumentum, pro tuenda D. Lutheri de Coena Dominica sententia (quod esse Demonstratiuum planeq̃ inuictum, sibi persuasit) syllogisticè mihi opponat: libentissimè, ita me Dominus meus Iesus Christus bene amet, & gratiam habebo, & si me conuictum sensero, herbam porrigam, harenaq̃ cedam. Si verò vitium in illa Demonstratione (eo videlicet loco habita) deprehendero, modestè illud indicabo: ac Demonstrationem vnicam, eidem censurae erudite submittam, magniq̃ beneficij locosum habiturus, si quid vitij in ea esse, alijs aliquis, humaniter dissentiens à nostrarum Ecclesiarum doctrina, vel euidenter ostendat, vel conetur ostendere. Sed si quis me in
humaniter

PRAEFATIO

lius hominis, me sinat abstrahi: neue me non necessarijs certaminibus, ceu tricis & remoris implicari & prapediri patiatur. Bona conscientia de S. Eucharistia, id docui & docebo in posterum, quod haec Theses continent: & si omnino ita velit D. Iesus, tuebor, hanc doctrinam pro virili mea parte, ne quis caussa diffisum, tergiversari dicat. Oro tamen Christi caussa, eos etiam qui mecum coram contulerunt, vt Dei in primis, vt Ecclesiae, vt sui ipsorum, vt denique, si visum erit, mei quoque rationem habeant eam, quam homines Theologos habere, aequissimum sanè est.

Vult Deus, vt alij aliorum onera portemus, vt infirmos in fide toleremus, vt caritate non odio certemus, vt honore alij alios praeueniamus: vt denique exemplo Domini Iesu mites & humiles simus, proque nostris oremus hostibus. Vtinam autem id os mne praestare & probare, (Spiritu regenerante gratiam suam nobis largiente) summo contendamus studio.

Lugens ob domesticorum dissidia Ecclesia, occidit nobis identidem has grauissimas sententias: Quod si alij alios mordetis & deuoratis, videte ne vicissim alij ab alijs consumamini, Gal. 5. 15. Ne alij aduersus alios loquimini, fratres: qui loquitur contra fratrem, quiq; damnat fratrem suum, loquitur contra legem & damnat legem, Iac. 4. 11. Ne ingemiscite alius aduersus alium fratres vt ne condemnemini: Ecce Iudex ante ianuam adstat, Iac. 5. 9.

Cogitent etiam ij, qui nobiscum publicè contulerunt, sese esse homines, verbi Dei ministros, qui non equidem minus quam nos, ex parte tum cognoscant, tum etiam propheterent: & si nos humaniter eis respondiisse: duriuscula quaedam dicta, facta, & prauidicia, patienter tulisse, meminerunt: saltem hoc sibi persuadeant, non minus ipsis pro vobis inuocandum esse Iesum Christum, quam nos eundem pro ipsis comprecamur, vt videlicet eorum & omnium nostrum misericors, nobis det amplecti & tueri pacem, veritatis basi subnixam.

Mei,

AD LECTOREM.

Mei, ut habeant aliquam rationem, vel Domini mei Iesu Christi, cui uni sto, reuerentia, ipsis persuadere potest. Agnosco & deploro infirmitatem meam, & inscitiam meam, etiam ante viginti annos in sacris operantibus Theologici examinis, ab ingenij mei estimatoribus animaduersam: ut quidam eius ordinis homo, nuper edito scripto mundo testari voluit. Ac saepenumero, non equidem quasi naturam incusans, repero veteres versus:

Inuida me spacijs natura coërcuit artibus:

Ingenij vires exiguasq; dedit.

Sed Dei propitiam prouidentiam adorans, meoq; talento contentus quasi hac ipsa hora moriturus, Domino meo Iesu Christo pro meo modulo, testimonium perhibeo: Iuuentutem ad pietatis & doctrine studium exhortari, studio habeo: ac in his docendi laboribus, quibus diu iam defunctus, Deum ubertim benedixisse, expertus sum: libenter & crebro repetò, viri longè optimi & doctissimi, bonorumq; memoria dignissimi, Philippi Melancthonis, versiculos, quos olim ad patrum meum magnum, Simonem Grynaeum, scripsit: inter quos hoc Distichon occurrit:

Interea tenui vena praeconia Christi

Dicere si possum, sat mihi laudis erit.

Non gigno noua dogmata; nec in interpretatione Scripturae sanctae discedo à fidei analogia. Theologiam peto ex monumentis Prophetarum & Apostolorum: & delector in docendo τῶν ἁγίων ἁποστόλων, at Logicis instrumentis. Neminem etiam puto mihi exagitandum: imò demiror quosdam, qui nisi alios perstringant odiose, docere sese non posse putant!

Aduersario, quem mihi iuscitavit Dominus, auctor sum, ut quum de Christi sanctissimo gloriatur nomine, quum sit minister verbi Dei, aliosq; horretur ad modestiam, ad charitatem, ad viscera miserationum, desinat tandem & viuos & mortuos Dei seruos tragice exagitare, & quantum in ipso est, deformare.

Cogites

PRAEFATIO

Cogitee & me & alios honestos viros, etsi in hac veritatis defensione optime nobis sumus conscij, nec metuumus plumbea ipsius tela: tamen, & tranquillitatis nostrae & alienae, & honoris nostri causa, ab eo etiam homine, qui non est Iudex nostrae causae, sed reus coram tota Ecclesia, id postulare iure optimo, quod veres eundem petijt Cicero in Oratione pro P. Quintio, dicens: Itaque in hoc obsecrat C. Aquili, ut quam existimationem, quam honestatem in iudicium tuum, prope acta decursaque, etate attulit, eam liceat ei ex hoc loco auferre.

Ego sane, quoniam magnarium & indicem mortalitatis meae iam diu sentio, eoque nomine desiderium clari conspectus Dei Domini mei Iesu Christi, & liberationis a toto peccato & miserijs huius vitae, in meo corde magis magisque accendi cupio: magnopere velim, quando meo Domino me e terrena in caelestem Academiam euocare, videbitur, tranquillo animo hinc abire, et in caelestia penetra-
 τειλα & p: postremisque meis vocibus, potius Christi laudes repetere, quam honoris existimationisque meae defensionem, aduersus cuiusquam morsus, amicis & posteritati anxie commendare.

Praeceperunt nos ad Christum Iesum & ad eius tribunal, eximij serui Dei, Oecolampadius, Melancthon, Calvinus, Marsyr, Bullingerus, Bucerus, Capito & alij, quorum nomina haud dubie libro vitae sunt inscripta: quorum labores sancti, & certamina pro tuenda veritate suscepta, Ecclesiae plurimum profuerunt: quorum scripta orthodoxa & erudita, posteritati quoque admirationi erunt & vsui maximo.

Nec illis sane magnis viris, quorum memoria benedicta est, nec mihi opus est παρὰ τοῦ Θεοῦ, protectore & apparitore intus habere. Confido enim in Domino, nos omnes cum gaudio aeterno, beatis Angelis congratulantibus & deducentibus, illud adituros, exoptatissimamque sententiam: Venite benedicti, possidete regnum vobis

AD LECTOREM.

vobis paratum &c. audicuros esse. Utinam verò cum, non multos ex ijs, qui nunc, pro dolor, histrionum more ludibundi, nobis iudicium illud denunciant, lugentes & plangentes duci videamus.

Enimverò quoties & illos clarissimos viros, qui hac vita pie & præclare pridem defuncti sunt, horribiliter traduci: & eruditissima illorum Scripta, magno cum Ecclesiæ & piæ Iuuentutis incommodo, proscribi, video: magnoperè profectò demiror Et huiusmodi quorundam moderata iudicia de mortuis quibusdam, ac de eorum scriptis. Noti sunt versus:

Pascitur in viuis liuor: post fata quiescit:

Tunc suus ex merito quenquam tuetur bonos.

At nunc quidam Theologi præceptores suos, quibus omnia sua, secundum Deum, accepta referre coguntur: & quos superstites venerati sunt: post funera vel nullo habent loco, vel etiam inhumanissimè eradicunt.

Erat publicè lecturus Agesilaus, Orationem quandam Lysandri de mutando Reipub. Lacedæmoniorum statu, ut qua dubia erga patriam fide vir ille fuisset, innotesceret. Sed quum ex Ephoris quidam, grauitè dixisset: Lysandrum mortuum non esse refodendum: Rex heroicus, etsi à Lysandro superstite magnis sese affectum esse iniurijs, meminerat: tamen mortuum noluit flagellare. Intelligebat enim verum esse id quod versus monet:

ὄυχ δ' οἷν κταμένοισι πῆ ἀνδρῶσιν ἐσχετ' ἀσπιδά:

Haud fas est super occisis iactare te ipsum.

Coronidis loco hæc duo addam, Alterum est, Me Augustanæ Confessionem, ita ut eam auctor Philippus Melancthoniam senex interpretatus est, semper probauisse, & etiamnum probare. Sed horrenda illa dogmata de biquitate Carnis Christi, & de orali Carnis Christi manducatione, quæ etiam impijs vnà cum fidelibus sit communis (licet illis ad iudicium, his ad salutem ea cedat) nego in Confessione Augustana (ad quam iusiurandum quod

PRAEFATIO

olim Tubingæ præstiti, secundum sacras Scripturas & Symbola
 tria, nos astringebat) exstare: ac proinde sanctè testor ab his
 duobus dogmatis me planè alienum esse: ipsam autem Confessio-
 nem Augustanam secundum orthodoxam eius sententiã, probare
 & profiteri, & eandè iuxta fidei canonem interpretari. Sic enim &
 Friderici III Comitis Palatini, Electoris, pij: & Ecclesie Bas-
 filiensis Confessiones sanctas & orthodoxas, ut illi consentientes,
 approbo. Alterũ, ex animo amare & venerari Academia Tubing-
 gensis, & eius doctissimos Antecessores & Professores omnium
 laudatissimorum Ordinum: ac tam, ne quidem vni ex illis doctissi-
 mis hominibus, quos ante viginti annos libenter audiui docentes,
 aliquid dicto factõne derogandum aut detrahendum, censuisse;
 quàm nunquam me ipsum ut contumelia afficerem, aut ut ego
 mei propria vineta, quod dici solet, caderem, in animum indu-
 xi. Video eum hominem, qui, licet Academia Basiliensis Literis
 ad Tubingensem scriptis, testata esset, me nequaquam insectas-
 rum esse quenuquam alienæ Scholæ Doctorem, nedum ipsum que-
 rimoniæ preconem, & hoc tempore, non tam Germania cymbas-
 lum, quàm publicæ famæ tympanum: tamen susurronibus suis
 nimis patulas aures præbuisse: confirmatumq; esse τὸ ἄδοξον
 ὀδύνη (qui me præsentè ne mutire quidem audeat: de absente some-
 nis illi multa falsa de meo Academico ministerio, ita persuasit, ut
 olim idem & ad Philippũ Melancthonẽ, de Ecclesiarũ Heluetis
 carũ doctoribus, datis, Epistolis criminatricibus, eos idẽ profecidit,
 quos quotidie coram venerabatur & fratres carissimos vocabat.
 Exemplar autẽ Epistolæ ad Philippum, à clarissimo viro pridem
 ad me missum, habeo: quo satis redargui Sinonix eius artes posse
 esse, susurronum, & architecti epistoliorum famosorum, fabellis,
 locũ dare: nec unquã vel cribus lineis eũ, qui defertur, interrogare:
 aut

PRAEFATIO

aut saltem ex alijs (quorū copia, Basilea est) viris certe bonis & sapientibus sciscitari, num nā ita habeat res? Sed odiū doctrinae Eucharisticae (quā sine ullius mortaliū insectatione) trado ἡγορατῶν κτλ. esse experior, iniuriarum & contumeliarum, quibus nuper affectus: sensi tamē Spiritū Christi mihi suggestisse: Tu verò fac sis animo quieto, & interim dū hic ab illo inflammatus, corybanticē in te debacchatur, benē precare ijs, qui maledicunt tibi: & ora Deum, ne quod illi agunt, statuatur peccatum. Spero autem futurum, ut vir ille, ubi ab eo Histico, qui diu suffudit ipsi frigidū, & quod se aduersum me nec stylo, nec voce tentare audet, id alieno cum periculo & dedecore (odij sui exsaturandi causa) libenter faciat, sibi data verba, & ad se de me doctrinae Eucharisticae causa, in nescio quas angustias, à nostris hominibus redactō, mera nugamenta esse perscripta, animaduerteerit: molestē ferat se tanquam Aristagoram alienum induisse calceamentum, & dum aliena irascundia seruit, cōuiciando immerenti, se ipsum traduxisse apud hos mines cordatos:

ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡγορεῖ τοῦ Χριστοῦ ἐκδομῶν ἀχνύμενοι πρὸς.

Deus pacis auctor det pacem Ecclesiae cum veritate coniungam, Amen. Ex efflorescente, ὑπὲρ θεῶν, Academia Heysdelbergensi, die 21 Nouembris, qua 1531 Ioannes Oecolampadius, Basilea pie obiit. Eius in agone haec voces fuerunt.

1. Ad liberos treis adhuc infantes, quos ordine complexus, & dissuauitatus est, dicens: Age mi Eusebi, mea Irene, mea Alethea, Deum Patrem caelestem timece: cui ego pater vester terrenus & pauper, vos alendos vnice commendo.

2. Ad Ministros Ecclesiae Basiliensis: Ego Doctrinae Evangelicae, quam professus sum: & sententiae de Eucharistia

PRÆFATIO AD LECTOREM.

ristia nomine, optime mihi conscius: lætus iam ad tribunal Christi accedo, ad quod me nuper scripto suo Dominus Lutherus reuocandum, suo quodam affectu ductus, censuit. Vos, fratres, perstate in Domino, & Christo testimonium sanctum in posterum quoque perhibere.

3. Ad amicum, qui ad iam agentem animam accesserat: At ego tibi dico me breui cum Christo Iesu fore.

4. Ad Dominum & Saluatorem postremam hanc vocem, protulit: Serua me Iesu Christe. Hæc sanctus ille Christi seruus, viris grauissimis presentibus, vbi dixisset, spiritum reddidit Deo conditori & redemptori. Potesse autem de hoc viro, qui omnia sua pauperibus & exulibus ob fidem Christi, erogare solitus fuit, id dici, quod de beato Augustino memoriæ est proditum: Obiit gloriose in defensione gratiæ Christi. Testamentum non condidit, quia Christi pauper, vnde conderet non habebat. Natus autem fuit D. Oecolampadius in laudatissimi Wirtembergici Ducatus oppido Wimpersgæ: quod olim celebre factum est ob clementiam Conradi III. Imperatoris, qui Welfphonem & alios à se ibidem obsessos, & ad extrema redactos, in gratiam recepit, quum heronas (quibus discedendi cum suis ornamentis copia à clementissimo victore facta erat) aperta porta oppidi, humeris suis maritos ex portare, omnibusq; opibus & rebus diuicijs præferre, animaduertisset. Erat autem Oecolampadius anno vno natu maior, Domino Luthero. Istorum ideo mentionem facio, ut quum incluta & florentissima vrbs BASILEA, isthæc quæ dixi, de pio obitu D. Oecolampadij, verissima esse norit & testetur: videant piæ mentes quid tribuendum sit monstrosis mendacijs, quæ à quibusdam Antichristianis initio conficta, postea & à quibusdam alijs, odio doctrinæ Eucharisticæ, quam Oecolampadius piè tradidit, inflammatis, multis scriptis comere & spersa fuerunt.

ILLVSTRISSIMO PRINCIPI
PI AC DOMINO, D. IOHANNI CASIMIRO,
Comiti Palatino ad Rhenum, Tutori & Administra-
tori Electoralis Palatinatus, Bauariae Du-
ci &c. Principi suo clemen-
tissimo,

GRATIAM ET PACEM à CHRISTO
Iesu precatur.

ILLVSTRISSIME PRINCEPS,

Domine clementissime, *Vetus est militantis in hoc mundo Ecclesia Domini nostri Iesu Christi, & singulorum etiam piorum querela: Hei mihi quod exulo in Mesech, & habito in tabernaculis Kedar. Diu habitauit anima mea cum hostibus pacis. Ego pacem expeto, sed dum loquor ipsi, ad bellum se comparant, Psal. 120. Etsi autem dura est piorum, tans quam inter acerrimos hostes, & velut in decumanorum fluctuū vltis versantium, fors; tamen quum non omnes qui illos affligunt eodem loco habendi sint, solatio id esse afflictis debet, quòd quum placuerint opera eorum Deo, hic etiam inimicorum corda ad pacem conuertet. Tum demum autem (vt iam de controuersijs domesticorum, de religione, loquar) opera nostra Domino Deo nostro placebunt, si bona caussa optima posuerimus fundamenta: si bonam caussam bene egerimus: si deniq; modestiam, lenitatem, studium veritatis pacisq; re ipsa declarauerimus.*

Causse Eucharisticae, sententiaq; nostra cuius nomine quisdam licem nobis intendunt, basis adamantina sunt Institutionis Coenae Domini verba, quae Paulus Apostolus numero complexus est, quando scripsit: Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne communitio sanguinis Christi est? Panis quem frangimus, nonne communitio corporis Christi est? 1 Cor. 10. 6. Non

PROOEMIUM.

autem iam quaeritur, sitné Christus Iesus omnipotēs, verax, omnis
 præsens, adorandus: de his enim nefariū foret dubitare: sed de verō
 borum Institutionis Cœna Domini germana interpretatione,
 quaestio est: quandoquidem nos quidem sententiam, quam ana-
 logia fidei & omnium Sacramentorum ratio & collatio docent,
 bona conscientia, nobis sequendam ducimus: alij verò, scriptum
 in verbis Cœnae retinere malunt: illud interim non animaduersa-
 tentes, Pontificia Transubstantiationi, quàm suæ Consubstans-
 tiationi, illud magis seruire.

Benè autem bonam nostram causam tum demum agemus,
 si in hac disputatione mediam regiamq; ingressi viam, neq; ad dexte-
 ram, neq; ad sinistram nimium deflexerimus: Quicumq; seu Trans-
 substantiationem seu Consubstantiationem profitentur, Christum
 mundi affigunt Elementis, & ex Sacramentis toridem Idola fac-
 ciunt, eisq; alij indissimulanter, alij tacitè, iustificandi quendam
 vim tribuunt. Hi nimium ad dexteram feruntur: nec quare Sa-
 cramenta sigilla, non causæ, iustitiæ fidei dicantur, satis perpens-
 dunt. Qui verò Sacramenta fingunt nudas & externas professio-
 nis Christiana tesseras tantum esse, ut Catapaptista, nimium des-
 flectunt ad sinistram, Sacramenta videlicet euacuantes. Nos verò
 borum Christi sententiæ insistentes, hanc propositionem, Metonymi-
 micam, in qua signo tribuitur rei significata, (quæ fidelibus verè
 confertur in vsu sacrae Cœnae) nomen: Panis Eucharistiæ est corpus
 Christi, sic interpretamur quemadmodum Paulus Apostolus,
 quum dicit: Panem esse communionem corporis Christi. Nec
 enim verò dubium nobis est, solos fideles corporis Christi participis
 fieri, quando illos solos Christi in scitios & membra esse, ac pro
 inde viuificari, Christo teste, audimus. Quamquam autem & de
 consensu orthodoxæ verustatis, verè gloriari possumus: ut tamen
 fidem nostram solius Dei expresso verbo niri, ostendamus, non nisi
 ex hoc vno sacram. & vltimo p. instituire fert animus.

Porro,

PROOEMIUM.

Porro, quum necesse sit contentiosè eum tum agere tum loqui, qui male causa patrociniū suscepit: dabo operam ut sim memor præcepti Pauli Apostoli, quod ut in tota vita, sic etiam in defensione veritatis pijs omnibus cordi esse debet: Quæcunq; inquit ille, sunt vera, quæcunq; veneranda, quæcunq; iusta, quæcunq; pura, quæcunq; amabilia, quæcunq; boni nominis, si qua virtus, & si qua laus est, hæc cogitate, Phil. 4. 8. Optima enim & sanctissima causa est, quam non dentata charta cum absentibus (quos rum neminè prouocamus, cupientes potius benè eum precari, eum facere ijs, qui nobis professionis huius causa minus aequi sunt.) Sed placido & erudito colloquio coràm agere cum ijs, qui veritatis & concordie studium pie coniunxerunt, parati sumus. Delectamur enim erudita & amabili sententiarum collatione: ac sæpe nobis in mentem venit illud Platonis dictum: μακάριοι οἱ ἐνύκιοι ὡς ἐν τῇ σωφρονῶντι σώματι ἰόντων λόγων. Felices sunt, quibus datur audire sermones è sobrio ore, prudentis nimirum mentis interprete, prodeuntes. Speramus etiam futurum, ut ijs, quibus cordi est Ecclesie adificatio, pijs votis ad Deum profelici successu disputationis istius Theologicæ, nobis adsint: ut minimè sint ἀσύμβολοι & mutæ personæ in publico congressu: Sed conferant suum quoq; μέρος ἐπιβάρυνον. De literata aurem Nobilitate, stemmatum, virtutum & ingenij laude florente, deq; alijs honestissimis & egregia doctrina perpolitissimis, qui cum Musis suis Gratiâ feliciter coniunxerunt, nobis pollicemur, dignam natalium splendore & ingenijs ipsorum, alacritatem, studium veri, odium falsi, discendi doctrinam veram & necessariam, liberale desiderium, fauorem. Est enim verè ab Aristhene dictum: τοὺς αὐτοὺς ἐν γενεῖς εἶναι, τοὺς ἐνανετέρας. Itaq; virtutum, ac inter has veritatis studio, generosas suas naturas, egregiè testabuntur.

Tuo autem, Princeps illustrissime & fortissime, nomine
 laudas

PROOEMIUM.

laudatissimo, Theologicam hanc Disputationem ornare visum
 est, tum quia post Deum Opt: Maximum, tuae Celsitudinis dus
 etu & auspicijs felicissimis, in gratiam eorum, qui veritatis cog
 noscendae serio ducuntur studio, in Heidelbergensi Academia,
 tutela T. Cels. hoc tempore commissa, illa instituta est, tum etiam
 ut non solum Germanicae genti: sed etiam exteris populis, eun
 dem unà nobiscum Iesum Christum crucifixum agnoscentibus,
 gratior esset eius lectio. Non enim ignorant, nec etiam diffidentur,
 tam nostri quàm exteri fideles, quantum heroicae tuae pietati &
 virtuti debeat Respub. & Ecclesia Christiana: cui ut T. Celsi
 tudinem, tanquam benignissimum Nutricium, gloria, beneficent
 tia, praesidijs & successibus florentem, Dominus Iesus Christus,
 Regum Rex, diu superstitem esse velit, toto pectore oramus. Pers
 scriptum Heidelbergae, 26 Martij: Anno Christianae Aerae
 M D XXCIV.

Illustrissima tuae Celsitudinis

Servus addictissimus,

Iohannes Iacobus Grynaeus.

DE CONTROVERSIA CIRCA REM
EUCCHARISTICAM, CAPITA QUÆDAM.

ideo proposita, vt de ijs placida & erudita collatio, e
diuinis potissimum scripturis,
insinuatur.

VVM SANCTORVM COMMVNIO A NOBIS
postulet, vt itidem simus affecti, ean-
dem charitatem habeamus, vt vnani-
mes, & sententijs vni simus, nihilq;
geramus per contentionem, aut per
inanem gloriã, sed ex modestia alios

*Proœmium
& votum.*

nobis præstantiores existimemus, Phil. 2, 3, 4, 5. illud
initio testamur restatumq; esse volumus, hanc, de Re
Eucharistica, disputationem Theologicam, non aliã
ob causam à nobis esse institutam, quã vt ea pri-
mum quidem Ecclesiæ edificatiõni: & piæ ac ingeni-
osæ Iuuentutis, (veritatis cognoscendæ liberali stu-
dio flagrantis) institutioni: deinde verò, Dei æterni,
& magni Domini nostri Iesu Christi gloriæ, seruiat.
Oramus itaq; eundem omnipotentem, veracem, æ-
ternum Dei Filium, qui dixit: Vbi sunt duo vel tres
coacti in nomine meo, illic sum in medio eorum:
Matt. 18, 20. vt ille Theologicæ istius συζήτῃσα velut
Epistates interesse & præesse, & sancto suo spiritu Xy-
starcha, cogitationes dictaq; nostra omnia moderari,
inq; omnem veritatem nos ducere, dignetur. Pios
verò omnes, quibus φιλαλήθεια καὶ φιλαδελφία veritas
& charitas fraterna cordi est, amanter & officiosè ro-
gamus, vt pijs votis studijsq; nobis adesse: omnia, vt
Sanctos decet, candidè interpretari, velint: sintq;

B

memo-

DISPUTATIO DE

memores grauissimi dicti: Quotquot itaq; perfecti
sumus, hoc sentiamus: quod si quid aliter sentitis,
hoc quoque Deus vobis reteget. Attamen in eo ad
quod peruenimus, eâdem incedamus regula, & iti-
dem simus affecti. Phil. 3. v. 15. 16.

II.

Propositio.

De sacro Sancta Domini nostri Iesu Christi Cœ-
na, cum non idem omnibus, qui Euangelium profi-
tentur, & è Babylone occidentali egressi à Pontifici-
orum mataologia alieni sunt, videatur. Propositum
nobis est placidè & verè ostendere, tum de quibus e-
ius doctrinæ capitibus, & quatenus conueniat ijs, qui
cæteroque sententijs dissident: tum de quibus o-
mninò non conueniat. Ita enim futurum est, vt no-
bis citra Andabatismum, & præiudicia iniqua, con-
ferre in Domino liceat, & vt candida sententiarum
partis vtriusq; collatio, seruiat charitati declarandæ,
& illustrandæ veritati, de qua præclare pronunciauit
Clemens Alexandrinus. ἀνίκητος ἡ ἀλήθεια ψευδοδοξίας
δὲ κτηλίσεται. Inuicta est veritas, falsa autem opinio dis-
soluitur.

III.

De quibus
nulla sit
controuer-
sia.

Controuerfia de S. Eucharistia (quæ tametsi du-
riter Ecclesiam longo tempore exercuit: & Papistis
magnæ, illiberali tamen, voluptati fuit: hoc tamen
boni habet, quòd ad vindicandâ sacrosanctam Chri-
sti Iesu Cœnam ab ἀρωλαργεία Missæ, & ad veritatem il-
lustrandam, plurimum fecit) hæctenus non est de Cœ-
næ Domini Principijs externis & internis: si inquam,
ea rectè considerentur, de quibus hæc nostra δὲ ἐξ ὁδοῦ
quam subiungimus, verè & perspicuè agit.

Nam

III.

Nam si spectes principia externa, videlicet causas efficientes & finales sacrae Eucharistiae, controuersia nulla est inter eos, qui diligunt veritatem & pacem, nec quod dici solet, in Scirpo nodum quaerunt.

V.

De Coenae Domini causa efficiente Principe, hoc est, de eius auctore, conuenit alioquin dissidentibus de hisce aphorismis omnibus. *De efficiente causa quatenus conueniat.*

1. Coena Domini instituta est à Filio Dei Domino nostro Iesu Christo.
2. Qui etiam verè adest & praest legitima dispensationi Verbi sui & Sacramentorum.
3. Verba institutionis vera & immota sunt: summaq; τῆ πληροφορία, hoc est, certitudine, amplectenda sunt.
4. Iesus Christus, est omnipotens, & ipsa adeò omnipotentia: nam si λόγον respicias, est Iehouah, natura Deus: aeternus, immensus.
5. Omnia, quaecunque & Coenam instituens, & aliàs quoque nobis pollicitus est Dominus noster Iesus Christus, ea sanctissimè praestat.

VI.

De eiusdem mysticae Coenae causis famulantibus, huius quoque aphorismi extra controuersiam, inter eos qui non sunt planè contentiosi, habentur. *De causis famulantibus quatenus conueniat.*

1. Ministri verbi, legitimè vocati, dum suo munere in verbi & Sacramentorum liturgia & dispensatione funguntur, Dei cooperarij, seu administri sunt, 1. COL. 3. p.

DISPUTATIO DE

2. Eos itaq; solos præconio Verbi Dei & Sacramentorū liturgia, in Ecclesia defungi oportet: quum sint dispensatores mysteriorum Dei, & Ministri Christi. 1. Cor. 4. 11. Matt. 28. 19.

3. Fidis hisce Domini nostri Iesu Christi Ministris, quando λειτουργοι, suas in Ecclesia partes decenter & ordine obeunt, non discedendum est vel latum vnguem, à Domini Iesu præcepto & exemplo. 1. Cor. 11. 23.

4. Sunt autem illi Ministri Spiritus viuificantis, non occidentis literæ, 2. Cor. 3. 6. Meminerint autem pij, Ministerio externo eius cohonestandi ergò, phrasi Sacramentali, effectum ministerij interni hoc Pauli dicto, alijsq; similibus, tribui.

VII.

De finibus Iam verò, si de finibus sacrae Eucharistiæ cogi-
quatenus tes, neutri eorum quibus Dominus nondum dedit
conueniat. τὸ εὐτὸ φρονεῖν, seu id ipsum per omnia sapere, de hisce capitibus, litigant.

1. Cœna Domini est efficax Sacramentum nostre cum Christo Iesu consociationis. 1. Cor. 20. 16.

2. Homo internus spiritualem alimoniam in S. Cœna percipit: quandoquidem in ea cibus, non ventris, sed mentis, fidelibus exhibetur.

3. Mors Domini nostri Iesu Christi, per fidem, Cœna hac vtentibus, est annuncianda. Luc. 22. 19. 1. Cor. 11. 25, 26.

4. Vnus panis & vnum corpus multi sumus: nam omnes vnus panis sumus participes. 1. Cor. 10. 17. Ideo diligendi sunt nobis ἑμοσπόνδοι καὶ ἑμοστράπεζοι, id est, mensæ eiusdem consortes fratres.

¶ Tam verbum & Sacramenta foris, quàm Spiritus sanctus intus, testantur: nos iam per fidem incedere, & non per aspectum. 2. Cor. 5. v. 7. in habitare Christum per fidem in cordibus nostris. Ephes. 3. v. 17.

VIII.

Porro, si pia mens considerabit sacrosanctæ istius Cœnæ principia interna, animaduertet, ne quidem de hisce *διε δια τασων*, id est, bis per omnia differre aduersarias alioquin sententias, sed de nonnullis capitibus conuenire dissidentibus: ijs, inquam, qui lugent contritionem Iosephi, & Ecclesiæ paci consultum esse cupiunt.

IX.

Enim verò si Materialem causam spectes, Eucharistiam duabus rebus, Terrena & cœlesti, constare Ireneò Martyri subscribentes, vtriq; confitentur. Ac illam quidem *αισθητην*, sensibilem: hanc verò *νοητην* intelligibilem, quæ per fidem intelligatur, rectè omnes censent. Res enim terrenæ, panis, inquam, & vinum Domini, etiam externis sensibus & organis dignoscuntur & discernuntur: Cælestes autem, videlicet Corpus & sanguis Christi, per fidem tum intelliguntur tum percipiuntur. Nec enim de istarum rerum participatione, quicquam constare posset, nisi fide intelligeremus, non panis & vini solùm, sed etiam corporis & sanguinis Christi, nos in mystico hoc Epulo magis magisq; participes fieri.

De correlatiuis quas tenus conueniat.

X.

De rebus Terrenis in Eucharistia, vtriq; negare non possunt vera esse, quæ hi Aphorismi indicant.

B. 3.

1. Panis

DISPUTATIO DE

1. Panis & Vinum Domini, tanquam *ἀντίτοπον* adhiheri in Cœna debent.
2. Quum ad illa Elementa Verbum Dei accedat, & vsu illa sanctificentur, nequaquam eodem, quo profana, loco haberi possunt.
3. Cæterum in solo legitimo vsu, quem sua auctoritate sancit Christus Iesus; non autem extraneum, Sacramenti rationem habent.
4. Detestanda est Papistica tum Transsubstantiatio, tum *ἀρτολατρεία*: quia non substantiarum, sed finium ratione mutantur, id est Sacramenta Corporis & sanguinis Christi, panis ille Domini vinumq; eius, fiunt: necvlla creatura, etiam si ea sacris priorum vsibus diuinitus destinata inseruiat, adorari debet.
5. Sacramenta, non tanquam pharmaca virtute naturali necessariò agunt: sed institutionis diuinæ & pacti nomine, vsu seruiunt fidelibus, quum in ijs *κατατύποι* & sigillatim, etiam visibilibus signis adhibitis, fidei in Christum Crucifixum certitudo, confirmatur & obfirmatur.
6. Sacramenta ex opere operato, sine fide bono-
uè vtentium motu, non tantùm non prosunt ijs,
nimirum abutentibus, sed etiam eis cedunt ad iudicium. Luc. 10. 16. 1. Cot. 11. 29.

XI.

De cœlestj autem Re, cuius in sacra cœna ratio præcipua haberi debet, consistentur vtriq;.

1. Rem Sacramenti esse Corpus Christi pro nobis traditum: & Sanguinem Christi pro nobis effusum.
2. Corpus & Sanguinem Christi in S. Cœna verè adesse

EUCCHARISTICA CONTROVERSA.

adesse & exhiberi: verum nec localiter, nec villo modo, terreno, aut sensibili.

3. Per fidem nos intelligere, in sacro hoc Epulo, nobis qui in Christum Iesum credimus, etiam coelestia illa dona verè exhiberi & donari.

4. Non solum τῆσ' οὐσίας, essentia, viuifici corporis Christi nos fieri participes: Sed etiam τῆσ' ἐνεργείας, efficacitatis, cuius effectum est viuificatio. Ioh. 6. 54.

5. Pium esse Canonem Niceni Concilij. In diuina illa mensa, ne rursus humiliter (quasi in hac præcipuè defixis oculis) attendamus in panem propositum & in poculum: Sed exaltantes cogitationem mentis nostræ, fide intelligamus & statuamus iacere in sacra illa mensa Agnum illum Dei, qui peccatum mundi tollit: sine immolatione à sacerdotibus oblatum. Honorabile quin etiam ipsius corpus & sanguinem VERB percipientes, credamus hæc esse nostræ resurrectionis symbola. Tantùm illud interpretationis causa monemus, nihil in sacris istis mysterijs, tam VERB adesse & percipi, quàm quod Spiritus sancti virtute exhibitum, fide percipitur: Sed spiritualiter, puroq; corde.

XII.

Hactenus etiam de correlatiuis, siue vt alij loquuntur de essentialibus sacrae Eucharistia partibus, egimus, reliquum est, vt quatenus conueniat de Formali causa, candidè & breuiter, in gratiam veritatis & virtutis studiosorum, exponamus.

1. Conuenit, alioquin dissidentibus, de forma *De forma quatenus conueniat.* qua *ουσα τῆσ'*, seu constituens dicitur, ac Sacramentis omnibus est communis.

Quis

DISPUTATIO DE

Quis enim sanus & intelligens dubitat, sacramento visibili & Re sacramenti inuisibili, Eucharistiam sic constare, vt horum sit vnio quædam non physica aut essentialis: nec artificiosa aut localis: non etiam personalis: sed sacramentalis: qualis in Circumcisione quidem, inter præputij & cordis circumcisionem: in Baptismo verò, inter Aquam eius & inter sanguinem Christi, ac inter vtriusque asperisionem intercedit?

2. Hactenus autem & de forma *ἡραγεῖται* (quæ Eucharistiæ propria est, & eam à Baptismo discriminat) dissidentibus conuenit, videlicet nos adhibitis Elementis & Ritibus à Christo Iesu præscriptis, edere Corpus Christi & bibere sanguinem Christi: quum Cœna Domini iure optimo dicatur cibus animæ, nouum hominem alens atq; corroborans: & Christus velit esse cibus noster, & pascere animã solam, quandoquidem fides nullam aliam vitam requirit, vt etiam D. Lutherus p. m. in Catechismo maiore & in Paschali suo Hymno, piè pronunciauit.

XIII.

Transitio.

Speramus eos, quibus non est propositum litem ex lite serendo, Ecclesiam & pijs mentes turbare, *ᾠαν ἀγμονίαν*, seu dulcissimum concentum & consensum, de ijs quæ iam adduximus, ita vt Sanctos delectet, non solum iam agnoscere & eius causa religioso affici gaudio: sed etiam pro sua tum pietate tum doctrina, alia quoque Capita, de quibus ij, qui non sunt planè *ἰσχυροὶ γνώμονες*, & contumaces, non contendant, quum erit opus, addituros esse, vt ceteri quoq; experiantur, illis nihil magis esse cordi, quàm veritatem.

EUCCHARISTICA CONTROVERSA.

veritatem (quæ scientibus facilis, ignorantibus difficilis est, Lactantij sententia) & charitatem (quæ referta est fidelium) ac optima conscientia nos quidem in toto hoc negotio illa duo potissimum, velut Cynosuram Christianorum, respicere.

Postulat autem instituti nostri ratio, ut pro tali *Controverse sine cardo.* quod nobis diuina gratia largita est, modulo secundo loco, bona fide, indicemus, in quo potissimum cardine, controuersia de Re Eucharistica, vertatur. Hic verò a mantissimè, tanquam in Domini vinea conserui, rogamus eos qui diuersam à nobis sententiam profitentur, ut hoc sibi persuadeant, hanc à nobis pugnantium sententiarum Antithesin tantum veritatis illustrandæ gratia esse institutam (contraria enim iuxta se posita illustriora fiunt) ac nos veri studio & conscientia confirmatos, citra contumeliam, ab illis dissentire: habere quæ nostræ erga illos beneuolentiæ, Dominum Iesum Christum κατὰ τοὺς νόμους, omnium exoptatissimum, non testem solum, sed etiam iudicem: cuius præsentia & gratia freti, in Publica Disputatione, veritatem à nostris stare partibus, nos solidè demonstraturos esse, confidimus.

XIII.

Intelligunt autem eruditi & prudentes viri, *De Capt. Babylonica, D. Lut. p. m.* grauissimè & verissime dictum ab Irenæo Martyre: Coguntur multa malè interpretari, qui nolunt vnum rectè intelligere. Id etiam in hac controuersia videre licet. Etenim, quum semel nonnullis visum esset, pro Transsubstantiatione Papistica, Consubstantiationem Cardinali Cameracensi infeliciter probatam, in Ecclesiam introducere: pro tuenda hac, Ecclesiæ iam

DISPUTATIO DE

iam longo tempore, pro dolor, funesta thesi: corpus Christi corporaliter in, cum, & sub pane latens: & sanguis eiusdem in, cum, & sub vino, oraliter, percipiuntur ab omnibus, qui utuntur Cœna Domini, tam fidelibus quàm infidelibus (quandoquidem verum unum & simplex est: falsum autem multiplex & sibi ipsi non constans) ea absurda patronis eius theses, admitrenda & propugnanda fuerunt, à quibus alioquin pia & liberaliter instituta mentes, magnis de causis maximopere abhorrerere poterant. Ut autem ^{δ' ἑξ' ἑξ' ἑξ'} ζεται γῆρ ἀλήθειαν, opinio vim facit veritati: sic illa parit multa absurda: ut est videre in Cadmea theses de consubstantiatione defensione, quæ confusionem Articulorum fidei, & alios errores peperit: & triste contentionis pomum Ecclesiæ obiecit.

XV.

De Capitibus, igitur, quæ superius à nobis adducta sunt, & si ita ut dictum est, hætenus conuenit: tamen quum non satis sit fidem voce duntaxat confiteri, nisi rectè quoq; eam interpreteris, ut olim Synodus Ephesina ad Nestorium scripsit: fatendum est de quorundam verborum explicatione seriam esse controuersiam, quæ ut à pijs omnibus prudenter diiudicari possit, pollicemur nos κεφαλαίων ἀκτῶν, primùm de sacrosancti istius conuiuij causis & circumstantijs quibusdam: deinde verò, de fundamentis aduersariarum sententiarum, eorumq; æstimatione. Faxit Christus, ut ea tantùm quæ vera sunt, & proinde paci Ecclesiæ seruiunt, rectè profiteamur.

XVI.

Quum autem pijs & rectè iudicantibus valdè probe-

EUCCHARISTICA CONTROVERSIÆ

probetur illa amabilis & verbo Dei modis omnibus consentanea *εὐχρησία* & collatio Ministerij externi & interni: Rei terrenæ & cælestis: Homini externi & interni seu noui: Oris animæ & corporis, eius sententiam breuiter exponemus.

Quemadmodum in Baptismo (in quo Christo inserti coaluimus. Rom. 6. 5. & Christum induimus, Galat. 3. 27.) Minister externus aqua corpus perfundendo aut immergendo, abluit: Christus Iesus autem, cuius est adiunctum proprium Spiritu & igni baptizare. Matt. 3. 11. sanguinis sui asperione, corda nostra expiauit & sanctificauit: vt iam nostri muneris sit noua vita ambulare. Rom. 6. 4. Sic etiam in sacra Cœna, Minister externus, homini externo, panem vinumq; Domini, hoc est, Sacramenta: ore corporis percipienda, manu sua porrigit: Pater autem cælestis, homini interno seu nouo, panem illum verè cœlestem, qui dat mundo vitam, hoc est, corpus & sanguinem Christi. Ioan. 6. 32. ore animæ percipiendum, verè exhibet, vt videlicet eundem viuificet.

Enimuerò si, vt scitè dixit alicubi Chryso-
stomus, natura nostra tota spiritualis esset, instar Angeli-
cæ: non nisi Spiritualia dona nobis in mysterijs istis, exhiberet Christus. Sed quia partim Spiritu intelli-
gente & immortalis, partim corpore organico constamus: illi quidem Spiritualia καὶ νοερά, intelligibilia: huic autem corporalia καὶ οὐρανὰ sensibilia, exhibet: ea tamen lege, vt fructus nostræ cum Christo coalitionis totis nobis instaurandis, seruiat. Spiritualia igitur, cum ijs quæ Spiritualia sunt, coniungentes
1. Cor. 2. 13. dicimus, non minus absurdum esse (rerum

DISPUTATIO DE

videlicet ordine inuerso) dicere, Ore corporis, non solum Sacramentum, sed etiam ipsam Corporis Christi substantiam corporaliter manducari: quàm inconueniens est dicere, panem & vinum, seu res terrenas, ore animæ manducari: aut oculis nos audire, cernere verò auribus. Vident piæ mentes nostræ sententiæ aduersariam hypallagen, ordini diuinitus sancitè è diametro repugnare: & manifestè absurdam esse.

XVII.

1.
Ministri.

Iam verò ordine de *εὐσολιχρόσως* istius Capitibus primatijs, agemus, initio factò à Ministris.

1. Nos solos verbi Dei Ministros (Ecclesiæ restituto ministerio) Cœnam Domini administrare debere, nec sacrificulos Missaticos ad eius liturgiam adhibendos esse, ideò statuimus, quia verbi & Sacramentorum dispensationem eisdem demandatam scimus. Matt. 28. 19, 20. 1. Cor. 1. 17.

Aduersa autem in hoc negotio pars non dubitauit affirmare: Malle se, vel à sacrificulo papistico, Cœnam sibi administrari, quàm citra eius vsam è viuis decedere. Quum etiam Baptismum à mulierculis (in commenticio necessitatis casu) administrari velint, quid nî eadem licentia, Cœnæ administrandæ ius eisdem quoq; permiserint: quando, vt res ipsa loquitur, illis non venit in mentem commemorabilis illa sententia: *Damnat, non priuatio, sed contemptus Sacramenti?*

2. Nos verbi Dei Ministros, Verbum externum prædicare, 1. Cor. 3. 6. Aqua baptizare. Matth. 3. 11. Panem Vinumq; Domini in sacra Cœna præbere dicimus.

Alij

Alijè contra, cum manibus Ministrorum etiam rem Sacramenti, quæ nullo tamen externo sensu percipitur, hoc est, ipsum Corpus Christi & sanguinem eius, tradi, & in ora hominum poni, ineruditè aiunt: non vident, se eadem ratione Baptisma Spiritus & interni verbi præconium, quo nemo alius quàm Christi Spiritus defungitur, sibi falsò arrogare. Eiusdem enim est, isthæc omnia, ad instaurationem saluandorum præstare.

XVIII.

Secundò, si consideres conuiuas Filij Dei in hac Cœna, diuersitas sententiæ nostræ & opinionis, quæ eidem reclamatur, in hisce capitibus consistit: de quibus iudicium permittimus pijs omnibus.

1. Nos disertè testamur. Eos demum esse Domini Iesu verè *ἁμωσφαιζουσι* & conuiuas, & corporis sanguinisque eius verè participes, qui vnum cum eo sunt, quosque ipse viuificat: tamen si horum magna interdum est infirmitas.

Alijè contra, quasi impiorum & infidelium patrocinium suscepissent, probant hanc tristissimam, & veteri orthodoxæ Ecclesiæ inauditam vocem: Panis est naturale corpus Christi, quod Iudas ille proditor, & omnes impij Cœna vtentes, non minus oraliter manducant, quàm Petrus & omnes Sancti. Anne autem pia mens, illud sibi vnquam persuaderi patietur, tantisper donec sanctum (nihil autem sanctius corporis & sanguinis Iesu Christi communionem) canibus minimè dari: Matt. 7. 6. & partem fidei cum infideli nullam esse. 2. Cor. 6. 15. certò persuasum habebit?

2. Nos externum hominem, in sacra Cœna, res

DISPUTATIO DE

terrenas physicè: internum verò hominem, res cœlestes, corpus videlicet & sanguinem Christi, spiritua-liter per fidem, percipere, idè credimus, quia quod in verbo promissionis adest & offertur, idem non nisi per fidem percipitur.

Alij contra, Hominem externum, in, cum, & sub terrenis rebus, cœlestia dona, ore corporis percipere & manducare contendunt: quod equidem non minus est inconueniens, quàm si quis dicat, in Circum-cisione ordinaria, in, cum, & sub præputio, cordis quoque præputium manu eiusdem Administri, eodemq; instrumento, olim fuisse præcisum.

XIX.

Tertiò, si cibum & potum Eucharistiæ, qui certè non est ventris, sed Mentis. I. Cor. II. 34. quispiam respiciet, hæc controuersa esse animaduertet.

i. Nos Sacramentalem vnionem, *σχετικῆς* relationem, qualis est signi & signati, agnoscimus: quia Sacramentum ad Relationis prædicamentum rectè referimus. Sicut autem in, cum, & sub Baptismi aqua, non latet sanguis Christi, quem tamen illa Sacramentaliter ei vnita, repræsentat: ita in, cum & sub Pane Domini, non corporaliter occultatum latet Christi corpus: sed ab eodem repræsentatur: & non nisi Sacramentaliter eidem iungitur.

Alij, Sacramentalem quidem vnionem vocant, sed interim realem consubstantiationem sese imaginari, satis testantur, quum Ministri manu, rem vtramq; panem inquam & corpus Christi, offerri, & in ora, impiorum quoque, inseri, distitant. Negant se probare impanationem: sed interim canunt: *Verborgen in dem*

dem Brot so flein: Quod in tam paruo pane abscondi-
rum latet. Quid eiusmodi contradictioni sit tribuen-
dum, etiam erudita Iuuentus facile animaduertit.

2. Nos Cibum hunc Potumq; Spiritualem, nobis
cum sanctis Patribus (vt & electionis, vocationis, iu-
stificationis benedictionem) quotquot in Catholica
Dei Ecclesia, inde vsq; à Mundi exordio fuerunt, ideò
communem esse dicimus, quia Iesus Christus hodiè
& heri idem est, & in secula. Heb. 13. 8. Agnus videlicet
mactatus iam inde à iactis mundi fundamentis, Apo-
13. 8. Neq; verò id mirum cuiquam videri debet, quan-
do Corpus Christi, quatenus pro nobis traditum est:
& sanguis eiusdem, quatenus pro nobis effusus est,
Cibus Porusq; fidelium est: quòrum alij olim credi-
derunt in incarnandum Christum: alij nunc in eun-
dem incarnatum, credunt.

Alij contra, sic noui Testamenti Ecclesie pecu-
liarem esse contendunt, vt veteris Testamenti Eccle-
siae umbras tantum relinquunt, & tamen infideles,
canes videlicet impuros, hæc sancta, verè, corporali-
ter, oraliter, sibi ipsis tamen ad iudicium, percipere in-
terim clamitent. Scilicet potior est infidelium huius
ætatìs, Cœna vrentium conditio, quàm olim fuerit
sanctorum Dei Hominum: quum illi quidem mandu-
cent Christi corpus & bibant eiusdem sanguinem: hi
verò umbris olim vicitarint?

3. Nos corporis pro nobis traditi & sanguinis
Christi pro nobis effusi (Christo ipso quo ad car-
nem attinet, iam gloriosè super cælos, non in ter-
ris, nec alibi vsquam sito) presentie modum mere
μεματῆκόρῃ καὶ ἐνεργῆτικῶ, hoc est, verum quidem, sed
mere

DISPUTATIO DE

merè Spiritualem, & huc tendentem profiteamur, non ut aliquo contactu reali corpora credentium cum Christi carne coalescant: Sed ut Spirituali per fidem cum ipso copulatione, omnia Christi beneficia, ac tandem ipsa quoq; vita æterna, in nos Spiritualia ipsius membra & palmites, deriuetur.

Alij autem *σωματικῶν*, id est, realem ipsius corporis in terra præsentiam, imò ubiq; *παρουσίαν*, seu præsentiam, & in alijs ad vitam, in alijs ad iudicium efficacem, docent: quasi sint vnus eiusdemq; corporis Christi (verè percepti & re ipsa participati) tanquam causæ contrarij effectus: & quasi vis viuificandi separari possit à communione ipsius corporis Christi?

Quantò rectius Augustinus. Tract. 26. in Ioan- nem, Qui, ait, manducauerit meam carnem, & biberit sanguinem meum, non morietur in æternum. Nempè virtutem sacramenti, non visibile sacramentum: & quidem **INTVS NON FORIS**: qui **CORDE** comedit, non qui premit **DENTE**?

Figmento autem de reali ipsius Corporis Christi in terris inuisibili præsentia, opponimus nobile Tertulliani dictum: Quemadmodum nobis arrhabonem Spiritus reliquit, ita & à nobis arrhabonem Carnis accepit, & vexit in calum, pignus totius summe illuc quandoq; redigendæ. Securæ estote caro & sanguis, vsurpatis & cœlum & regnum Dei in Christo. De carnis resurrectione.

IIII.

De instru-
mentis &
manduca-
tionis mo-
do.

XX.

Quartò, si manducationis instrumenta modumq; consideret mens veritatis cognoscendæ cupida, deprehendet hanc sententiæ nostræ & eidem oppositæ opinionis, diuersitatem.

I. Nos

1. Nos in sacra Eucharistia, Terrena quidem, id est, Panem & Vinum Domini, ore corporis: Cælestia autem, ore animæ, seu fide (respectu inquam instrumentorum accipientium) percipi, dicimus.

Alij contra, Non minus cælestia ore corporis quam terrena percipi aiunt. Id quod non minus agreste absurdum & ἀπερίεχτος κακοῦς αὐτοῦ est, quàm si quis per hypallagen rerum ordinem inuertentem, dicat: Panem & vinum corde percipi: ipsum autem Corpus & sanguinem Christi, ore corporis, Ministrum externum baptizare Spiritu, Christum verò externo aquæ baptismo defungi. Deum circumcidere præputium carnis, terrenum autem patrem circumcidere cor sui filioli?

2. Iam si modum manducationis perpendas, Nosea quæ in Cœna adsunt & nobis exhibentur, eo modo quo adsunt, exhiberi & percipi iudicamus. Adsunt autem terrena symbola localiter & αἰσθητῶς, seu sensibiliter. Ideò & percipiuntur naturaliter, localiter, corporaliter. Cælestia autem dona (corpus inquam & sanguis Christi) non adsunt nunc in terris, aut in Cœna localiter: nec ante extremum diem aderunt, nisi menti & cogitationi in promissionem sacramentali perceptioni adiunctam, intuenti. Hæc igitur spiritualiter & verè nobis præberi, & earum participatione nos viuificari, dicimus. Ac disertè testamur, manducandi & bibendi vocabula, quum ad panem vinumq; referuntur, propriè: quum autem ad Christi corpus & sanguinem, translata sumenda nobis esse. vt Psal. 14. 4.

Alij è contrario, Corpus & sanguinem Christi,

D

quæ

DISPUTATIO DE

quæ localiter non adesse fatentur: percipi tamen corporaliter, realiter, oraliter: Sed modo cælesti, supernaturali, ineffabili (sibi ipsis fœdè contradicentes) vehementer contendunt. Meminisse enim uerò illos decebat Platonici prouerbij: τῶν δεθῶν θεέντων, ἀφαισις οὐκ ἐστὶν, Ea, quæ rectè data & concessa sunt, auferri & negari minimè debent. Concedunt autem illi & rectè quidem, non adesse localiter Corpus & sanguinem Christi in sacra Cœna. Quare igitur affirmant oraliter illa & corporaliter manducari & bibi?

XXI.

Sed enim dicit pius aliquis, animi hac in parte dubius & ἐπιτηδὸς λογισμῶν constitutus, Quæ tandem illius diuersæ opinionis, quam improbatis, causa esse potest? Respondeo, Ignorantiam veræ doctrinæ de Litera & Spiritu, erroneæ opinionis, fontem primum extitisse. Quum enim ita comparatum sit hominum ingenium, vt, Christo facillè neglecto, externo cultu maximè delectentur, fingantque Deum Elementis mundi præcipuè coli, & his sæpè vsurpatis saluti maxime consuli: etsi miserima seruitus esset signa pro rebus ipsis habere & accipere: illis tamen, propterea quòd sensibus obnoxia sunt, plurimum semper deferunt, sacramentorum absolutam necessitatem, vimque naturalem quandam comminiscuntur. Accesserunt autem & alij errores, vt Manichæa imaginatio, quæ fingit signis sacramentalibus mutatis, ipsas quoque res mutatas esse: Opinio falsissima, quæ sic Christum & eius beneficia, noui testamenti propria facit, vt Patribus nihil præter ymbra relinquat: quam hoc

tem.

Erroris circa Eucharistiam fontis & remedium.

EVCHARISTICA CONTROVERSA.

tempore cum Anabaptistis quidam communem habent: deniq; papisticum commentum de sacramentis vim iustificandi & saluandi habentibus, quòd re-
 Qdè dixeris esse *πρωτον & εβδ* *Θ*, id est, primam falsitatem in hoc negotio.

Occurrent autem Pij omnibus istis erroribus, si illud persuasum habuerint, Iesum Christum heri & hodiè eundem esse & fore in secula, hoc est, si eundem nobis factum à Deo sapientiam, iustitiã, sanctificationem & redemptionem crediderint: si Redemptorem omnium saluandorum, lustrantem eos suo sanguine, pascentem eos suo corpore, verè agnouerint: ac didicerint vetus & nouum Testamentum non substantia differre, sed tantum dispensatione: & in verbo & sacramentis, non literam seu res externas, ceremonias & elementa, sed spiritum, hoc est, Christum ipsum, & eius causã, verbum internum, aspersionem sanguinis Christi, regenerationis gratiam, escam, potumq; spiritualem, deniq; benedictionis Iesu Christi oblationem per Spiritum sanctum, præcipuè expetuerint & magnificerint.

XXII.

Plurimum etiam proderit piæ & ingeniosæ iuuentuti, consideratio, tum Analogiæ Verbi & Sacramentorum (quæ visibilia Dei verba scitè ab Augustino nuncupata sunt) tum phrasum sacramentalium, figuratarum inquam, vt de multis alijs nihil iam dicamus.

Annon enim piæ menti amabilis est hæc ana- *De verbis sacramentorum anas*
 logia, sicut Minister externus, quando Euangelion *logia.*
 regni piè purèq; annunciat *εξωθεν*, verbum externum,

DISPUTATIO DE

quod auribus Auditorum omnium percipitur, pronunciat: Dominus autem Iesus Christus, ^{ἑσώθερ}, verbum internum, quod fideli corde ab ipsius demum fratribus percipitur, annunciat: Ita quoties teipsum probans, ad sacrosanctam Cœnam accedis, Minister externus sacra symbola, hoc est, panem & vinum Domini ore corporis percipienda, tibi exhibet: Ipse autem Christus Iesus, sacrosancti sui corporis pro te traditi, & sanguinis pro te effusi, te magis magisq; participem facit. Appello hic conscientias omnium piorum, qui tamen in hoc negocio non nihil hæsitant, vt etiam atq; etiam vel hoc secum ipsi reputent, Quum lætentur non solum quia aqua à Ministro verbi, sed quia Spiritu ab ipso Iesu Christo baptizati sunt: nec Spiritus baptismum ab alio quàm ab Iesu Christo sibi conferri intelligant: quid tandem causæ esse possit, vt malint manu hominis, quam Dei ipsius, in sacra Cœna, corpus & sanguinem Christi sibi exhiberi? vt malint ore corporis, quàm animæ, seu fide, illa percipere? deniq; vt malint sibi persuadere, illa sanctissima dona, sibi cum huius ætatis impijs seu infidelibus, nõ autem cum sanctissimis Deoq; nostro charissimis Patribus (quorum vnus, Abraham, fidelium, & proinde omnium nostrum quoq;, Pater perhibetur) communia agnoscere? Sistant hoc loco piæ mentes gradum, & quid sibi velint illa Christi verbâ: Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita. Ioh. 6. 51. quæ sit fidei, præ ore corporis, præstantia: quæ etiam communio sanctorum totius Catholicæ Ecclesiæ: quæ fidelium & infidelium seu profanorum segregatio, in timore Dei etiam atq; etiam, perpendant.

Pruden.

Prudenter autem Orthodoxi Ecclesiæ ex præscripto verbi Dei reformatæ doctores quidam, phrasæ Sacramentales, quotquot sunt figuratæ, in quatuor classes distinxerunt, de quibus in iuniorum gratiam breuissimè agemus.

Prima est earum locutionum, in quibus signo, tribuitur nomen rei signatæ: vt quum de pane prædicatur, quòd sit corpus Christi. Matt. 26. 26.

Secunda earum est, in quibus vice versa rei signo, tribuitur signi nomen: vt quum Caro Christi viuifica, panis appellatur. Ioh. 6. 51.

Tertia est earum, in quibus effectus rei signatæ signo tribuitur: vt quando Paulus Baptismum vocat lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti. Tit. 3. 5. Item, quando Ecclesiam lauacro aquæ mundatam, scribit. Ephe. 5. 26.

Postrema classis earum locutionum est, in quibus signi effectus rei signatæ tribuitur: vt quum caro Filij hominis comedi dicitur, sanguisq; eius bibi. Ioh. 6. 56. Enimuerò caro Christi ore corporis non editur, nec dentibus (vt tamen Berengariana palinodia habet) teritur: nec sanguis eius bibitur oraliter, & proinde corporaliter, vt Capernaitis olim est visum: quando, vt alicubi Augustinus docuit, maius scelus est humanas carnes mandere & deglutire, quàm hominem occidere: & bibere humanum sanguinem, quàm fundere: Sed quum Christi communionem fruimur spiritualiter, per fidem, Christi carnem edere, & sanguinem eius bibere, rectè dicimur. Ac nota sunt pijs dicta Augustini: Crède, & manducaſti. Item,

DISPUTATIO DE

Quid paras dentem & ventrem, &c. Et illud Cyrilli, quo affirmatur, corpus & sanguinem Christi percipi sola, simplice & inexacta fide.

Cæterum de sacramentalibus prædicationibus, quæ ideo propriè dicuntur, quoniam quod signorum est, signis: quod autem rerum significatarum est rebus significatis, tribuunt, in ipsa collatione sententiarum, nobis, *συνδεσµω* edifferendum erit.

XXIV.

Restat ut de fundamentis tam nostræ sententiæ, quam aduersariæ opinionis, vice coronidis agentes, quid inter illa inter sit, bona fide, & breuiter exponamus.

Nostræ sententiæ, quæ τὰ νοητὰ ἔσθ' νοεῖσθαι, καὶ τὰ αἰσθητὰ, ἔσθ' αἰσθητῶς, hoc est, intelligibilia mente: sensibilia sensibus, totius hominis pascendi & reficiendi causa præberi docet.

1. Fundamentum est verbum Iehouæ manens in æternum, è quo vno quid in vniuersum de Sacramentis omnibus, ac seorsim quid de Eucharistia statuum sit, petere solemus.

Sunt autem hæc Testamenti verba, quibus nitimur:

Dominus Iesus ea nocte, qua proditus est, accepit panem: & gratijs actis fregit, ac dixit: Accipite, comedite, hoc meum est corpus, quod pro vobis frangitur: hoc facite ad mei recordationem. Et idem & poculum, postquam cœnasset, dicens: Hoc Poculum, est nouum Testamentum per meum sanguinem, hoc facite quotiescumq; biberitis, ad mei recordationem. 1. Cor. 11. 23, 24, 25.

Ut autem piæ mentes re ipsa animaduertant, verbis institutionis planè consentaneam esse de fundamento

EUCCHARISTICA CONTROVERSA.

damento nostræ sententiæ, gloriationem nostram sanctam, subijcimus has evidentissimas demonstrationes.

1. De Typo & Antitypo ex verbis Pauli: Etenim Pascha nostrum pro nobis sacrificatum est, nempe Christus. 1. Cor. 5. 7.

Certo certius est eandem esse Rem sacramenti, tam in typis quàm in antitypo: etiamsi non sint eadem sacramentalia signa.

Sed in Paschatis & Petræ illius antitypo, videlicet Dominica Cœna, Res sacramenti est corporis Christi & sanguinis Christi communio. 1. Cor. 10. 16.

Quare idem de Paschalis Agni esu, & de Petra illa, est iudicium: ut ex verbis Apostoli liquet: Et omnes eandem escam spiritualem ederunt: Et omnes eundem potum Spiritualem biberunt. Bibeant enim ex sequente Spirituali Petra. Petra autem Christus. 1. Cor. 10. 3, 4.

Et per consequens, etiam Patres manducarunt Christi carnem, & biberunt Christi sanguinem: quando citra Christi participationem, nemo eorum unquam saluus fieri potuit.

2. De Ritibus Sacramentalibus: ex verbis Pauli: Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis. 1. Cor. 11. 23.

Nihil dubium est in Cœnæ liturgia, Pastoribus quidem ea quæ in prima Cœna Christus Dominus: Gregi autem ea quæ Apostoli egerunt, esse diligenter observanda & præstanda.

Atqui Christus Dominus, Panem in initio accepit, fregit actis gratijs, dedit discipulis, dixitq;: Hoc est Corpus

DISPUTATIO DE

Corpus meum, quod pro vobis frangitur: Hoc facite ad mei recordationem: Discipuli verò, acceptum panem ederunt. Itidem & poculum postquam coenasset discipulis exhibuit, &c. hi verò ex eo biberunt omnes, &c.

Quare nunc quoq; Pastores Ecclesiæ, mortem Domini Iesu annunciare, panem accipere, frangere & distribuere: Poculum Domini exhibere: Gregem verò dominicum, panem Domini accipere & edere, eq; Domini poculo bibere oportet: Sic tamen vt se ipsos probent, discernant corpus Domini, & illius mortem annuncient.

3. De subiecto in verbis Cœnæ: Hoc est Corpus meum. Matth. 26. 26. Marc. 14. 22. Luc. 22. 19. 1. Cor. 11. 24.

Pronomen demonstratiuum Hoc, de eo accipi debet, quod Christus Iesus accepit, fregit, dedit discipulis suis.

Accipit autem panem, eumq; fregit & discipulis dedit. Ergo de Pane pronomen illud, subiectum designans, intelligi debet: qui propriè panis est & dicitur.

4. De Prædicato, in iisdem verbis Domini nostri Iesu Christi.

Illud est prædicatum, quod de subiecto dicitur.

Atqui de pane dicitur quòd sit corpus Christi.

Istud igitur est prædicatum: vt sani omnes vident.

5. De Copula, videlicet de verbo substantiuo Est. Quotiescunq; in propositione aliqua verbum substantiuum Est, iungit disparata, quæ formis specificis

ficis differunt, tum fatendum est prædicationem non esse propriam, sed figuratam.

Atqui in hac propositione: Panis est corpus Christi, id fit: disparatum enim videlicet Christi corpus, de pane prædicatur.

Quare certum est figuratam esse prædicationem.

6. De Metonymia.

Rectissimè Metonymia dicitur, quando signo tribuitur nomen rei significatæ: vt omnes mediocriter docti vident.

Atqui in hac propositione: Panis est corpus Christi, signo, videlicet Pani, tribuitur nomen rei significatæ, quæ est corpus Christi. Neq; enim in illa, idem de seipso dicitur, quum specie differant panis & corpus Christi: neq; species de individuo, neq; de specie genus, differentia, proprium aut accidens: sed de signo signatum, analogicè tamen, vt relatorum ratio postulat, prædicatur.

Metonymiam itaq; in Cœnæ verbis illis iure statuimus: quæ nequaquam Sacramentum in picturam inanem transformans, illud euacuat: sed ideò signum rem significatam vocat, vt analogicè doceat, tam certò rei cælestis nos participes fieri, per fidem, quàm certum est, etiam externorum sensuum nostrorum testimonio, terrena & visibilia, illi representandæ destinata, nos percipere.

7. De præsentia, modo percipiendi & de instrumentis apprehendentibus & applicantibus ea dona, quæ in sacra Cœna, exhibentur.

Sicut se habent visibilia Sacramenta, ad corpus
 E hominis

DISPUTATIO DE

hominis Cœna utentis & eius instrumenta physica: ita se habet & Res Sacramenti, quæ cœlestis & inuisibilis est, ad Mentem & eius organum. Colligere id licet ex vnione Sacramentali, & analogia signi & signati: quæ nulla esset, nisi illa proportio vera esset.

Atqui Sacramenta, manibus & ori Cœna utentium, corporaliter percipienda, exhibentur: vt sensus & experientia testantur.

Ergo Res Sacramenti, Corpus videlicet & sanguis Christi, Menti nostræ offeruntur, vt per fidem, Spiritualiter, percipiantur.

8. A correlatiuis Verbo inquam promissionis, & fide.

Id quod in Dei verbo & Sacramentis à Deo Patre nobis verè offertur, verè quoq;, sed spiritualiter, fide accipitur.

Atqui Christus ipse in verbo promissionis & Sacramentis, à Deo Patre nobis offertur & exhibetur.

Quare idem verè, sed Spiritualiter, percipitur. Hæc autem perceptio, metaphoricè vocatur manducatio carnis Christi. Ioh. 6. 54, 55. Ac illud est certissimum, illa demum verè percipi à nobis, quorum per fidem spiritualiter sumus participes. Loquimur autem de mysterijs regni Christi, & de donis cœlestibus ac spiritualibus.

9. Quemadmodum vna eademq; est electionis, vocationis, iustificationis, omnium saluandorum benedictio, à qua omnes Reprobi alieni sunt: Sic vnica est viuificationis illorum causa, à qua planè alieni sunt omnes infideles, etiam si in sinu militantis Ecclesiæ versentur, & Sacramentis quotidie utantur.

Vini-

EUCHARISTICA CONTROVERSA.

Viuificationis autem saluandorum caussa vnica est, eius viuificæ Carnis Christi. Ioh. 6. 45. Qui edit carnem meam, & bibit meum Sanguinẽ, habet vitam æternam. Eius autem ratio traditur sequente versu 56. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.

Ex his euentissimè colligimus, & manducationẽ Carnis Christi, haustumq; sanguinis eius, nobis cum sanctis Patribus communem esse: & infideles nequaquam Christi carnem edere, eius uẽ sanguinem bibere.

10. A consideratione corporis *ειεργητικẽ*.

Si ideo Corpus Christi, non simpliciter, sed secundum quid, cibus animarum nostrarum est, quatenus uidelicet, pro nobis traditũ est: & sanguis Christi potus est, quatenus pro nobis fusus est. Tum verò non mirum videri debet, quòd nobis & Patribus hunc cibum potumq; (sine quo nemo saluari potest) communem esse dicimus: negantes interim eundem ab infidelibus percipi.

Vera sunt quæ antecedunt: vt ex his Coenæ Dominicæ verbis liquet: Quod pro vobis traditur aut frangitur. Qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Traditum enim est Christi corpus, & sanguis eius effusus est, propter fideles tam veteris, quàm noui Testamenti.

Verum igitur est & quod sequitur.

XXV.

1. Regula nobis vnica est, Fidei nostræ, cuius Articuli Historici sunt, analogia: Propherandum enim nobis est pro proportione fidei. Rom. 12. 6.

2. *Δαδξχθ* nobis est tota erudita & orthodoxa

DISPUTATIO DE

doxa Ecclesiæ Antiquitas. Prophetias enim pro nihilo non habemus: sed omnia explorantes, quod bonum est tenemus. 1. Theff. 5, 20, 21. semper tamen ad Christi Iesu institutionem oculos mentis dirigimus, quia eius auctoritate & testimonio subnixi, tuto acquiescimus: ac sæpè repetimus illa beati Martyris Cypriani verba: Non quid hic aut ille antè nos dixerit: Sed quid Christus Iesus, qui antè omnes est, dixerit, nobis attendendum est.

Ne verò eos non consulere videamur, hæc selecta eorum testimonia, subiungimus.

Atthanafius de verbis Christi: Qui dixerit Verbum contra Filium hominis: Quomodo fieri posset vt totus mundus ederet de Carne ipsius, quæ non sufficeret paucis hominibus? Ideo Dominus cum Apostolis suis de carnis suæ manducatione loquens, ascensionis suæ mentionem fecit: vt à corporali eorum cogitatione abstraheret, & vel inde discerent & intelligerent: Carnem, de qua locutus fuerat Cibum cælestem & in alimoniam spiritualem dari.

Chrysoftomus. Homil. 45. In Iohannem. Carnale est dubitare: quomodo nobis possit Christus carnem suam ad manducandum dare: cum hoc sit mysticè & Spiritualiter intelligendum.

Homilia 60. ad Populum Antiochenum. Quoniam ergo ille dixit: Hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate: Sed credamus, oculis INTELLECTVS id perspiciamus & intueamur. Nihil enim sensibile traditum est nobis à Christo: sed rebus sensibus, omnia quæ tradidit, insensibilia & intelligibilia sunt: Sic & in Baptismo, per aquam, quæ res sensibilibus

EUCHARISTICA CONTROVERSA.

lis est, donum illud conceditur: & quod in ea conficitur, regeneratio scilicet & renouatio, intelligibile est.

Augustinus lib. 3. ad Maxim. Cap. 22. In Sacramentis non quid sint: Sed quid ostendant semper est attendendum: quia signa sunt rerum aliud existentia: aliud significantia: in quibus aliud videtur & aliud intelligitur. Quod videtur speciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet spiritualementem.

Augustinus sermone ad Infantes, Quomodo panis est corpus eius & calix vel quod habet calix, sanguis eius? Ista fratres ideò Sacramenta dicuntur: quia in eis aliud videtur: & aliud intelligitur. Quod videtur speciem habet corporalem, quod intelligitur fructum spiritualementem. Corpus ergo CHRISTI si vis intelligere: audi Apostolum dicentem fidelibus: vos estis corpus Christi & membra. ¶ August. Sermon. 2. de verbis Apost. Tunc autem erit Vita vniciq; Corpus & sanguis Christi, si quod in Sacramento visibiliter sumitur: in ipsa veritate spiritualementer manducatur.

3. Rationi autem humanæ. quæ post regenerationem Spiritualementis facta est: & probat non errores Philosophic: sed vera principia de humani corporis proprijs essentialibus: quatenus verum testimonium Creaturis perhibet, fidem non derogamus. Reuera enim pius est, quum & de sacro Christi Iesu corpore quaeritur, testari, illud locale, & nostris simile esse respectu substantiæ. Hebr. 2. 14. Item corpora nostra in vita beata conformia fore glorioso ipsius Corpori. Phil. 3. 21. Quanquam enim multas Hyperphysicas dotes, ex vnione personali cum ^ὁ ² ^ο ^γ ^ω & gloria, quæ

DISPUTATIO DE

resurrectionē illius subsequuta est, ad carnem Christi rediisse, & nobis inenarrabilem illius gloriam esse, agnoscimus: tamen antiphysicis proprietatibus (qualis est immensitas, quæ nulli substantiæ corporeæ & creatæ competit) in illam realiter effusis eius naturam destructam esse, negamus. Perfectio enim Carni Christi obtigit: Veritas autem naturæ eius non destructa est. Ut ergo Marcionis, qui corpus phantasticum cum Christo affinxit, Scyllam: & Seueri, qui ea lege atq; omine substantiam naturæ humanæ in Christo agnouit, ut tamen proprietates eius Physicas absorptas esse, contenderet, Charybdin: denique & Schvencfeldij, qui Christi carnem sic deificatam cõtendit, ut creaturam esse neget, aliorumq; tetros errores euitemus: libenter repetimus è Symbolo sancti Athanasij, hæc de Domino nostro Iesu Christo verba: *Sed necessarium est ad æternam salutem, ut incarnationem quoque Domini nostri Iesu Christi, fideliter credat. Est ergo fides recta ut credamus & confiteamur: quòd Dominus noster Iesus Christus Dei filius, Deus & homo est: Deus est ex substantia Patris antè secula genitus, & homo ex substantia matris in seculo natus. Perfectus Deus & perfectus homo, ex anima rationali & humana carne subsistens. Equalis Patri secundū Deitatem, minor Patre secundum Humanitatem. Qui licet Deus sit & homo, non duo tamen, sed vnus est Christus: vnus autem non conuersione deitatis in carnem, sed assumptione humanitatis in Deum: Vnus omninò non confusione substantiæ, sed vnitæte personæ. Nam sic ut anima rationalis & caro, vnus est homo: ita Deus & homo vnus est Christus, &c.*

Ergo cum beato Athanasio dicimus, aduersus Arianos, Filium Dei, sine matre, ex substantia Patris ante

EVCHARISTICA CONTROVERSA.

ante secula genitum: aduersus Marcionitas, humanum corpus organicum ipsum habere: aduersus Apollinaristas, animam rationalem eundem obtinere: aduersus Nestorianos, vnum esse Christum, nec diuidi eius Personam: aduersus Eutychianos, nullam seu proprietatum seu naturarum confusionem esse factam, quando vnione personali, æternus & ille Dei sermo & Filius, naturam humanam sibi iunxit, inconfusè, inconuertibiliter, indiuisè, inseparabiliter, vt habet Confessio fidei edita in Chalcedonensi Synodo, quam totam ex animo probamus, & profiteamur.

XXVI.

Eorum verò qui à Consensu orthodoxo Ecclesiæ Dei, hac in parte discedunt, & nobis contradicunt, principia duùm generum sunt, quando alij quidem, suam opinionem vtcunque tueri: alij verò, veram nostram sententiam confutare, infeliciter satagunt.

Principia illorum, confirmantia, inquam, hæc sunt.

1. Scriptum in verbis Cœnæ Dominicæ: quod si quis sequatur, Papistica potius Transsubstantiatio, quàm Cardinalis Cameracensis nugamentum, videlicet consubstantiatio, confirmabitur.

2. Carnis Christi commenticia multis in locis præsentia ignota toti Orthodoxæ Antiquitati, vt pleræq; Ecclesiæ orbis Christiani testantur, & reuera ex Eutychianismo ortum ducens.

3. Opinio quæ fingit, idè Carnem Christi vbiq; ac proinde in Cœna corporaliter præstò adesse, quia illa sedet ad dexteram Dei.

DISPUTATIO DE

4. Cresphygeton falsum & seipsum euertens, de Carnis Christi pluribus essendi modis, quum non nisi vnus sit, secundum quem in Verbi persona illa subsistit.

5. Ad hæc accedit D. Lutheri, ἀντὶς ἴφα. Et si autem hic vir eximium Dei organum fuit, ac præclare de Ecclesia meritus est: sicut tamen Petrus Apostolus, apud Antiochenos, non recto pede, vt veritati Evangelij congruebat incedere, & Barnabam aliosq; exemplo suo in eandem simulationem potuit abriperre. Galat. 2. 13. 14. Ita Petro inferior Lutherus, humani aliquid sese passum satis demonstrauit, quando extra contentionis calorem, de mysterio Cœnæ Domini multò rectius pronunciauit, quàm in illius æstu & paroxysmo.

Ideò prudenter faciunt, quicumq; malunt, cum eodem Concordiam cum nostris ineunte (id quod Anno Epochæ Christianæ 1536. factum constat) posterioribus curis, quæ meliores esse consuevere, locum dare, in veritatis viam sese recipere, & in ea in offenso pede progredi: quàm cum eodem perturbationibus quibusdam indulgente, & à nonnullis instigato, à verò aberrare: probare Nicolai Papæ iussu præscriptam Berengarij palinodiam (quæ etiam Scoliastæ Iuris Canonici displicuit, eò quòd affirmat corpus Christi dentibus teri) Impijs iuxta pijsq; facere communem carnis Christi manducationem, licet nõ eodem effectu: vsum vnius speciei in Cœna, Eleuationem papisticam, inter adia phora reponere: & alia quædam affirmare *ἐν μὲν τῶν δαύματα*, quæ certè in nullo quantumuis clari emeritiq; hominis gratiam, sal-

EVCHARISTICA CONTROVERSIÆ.

nis hominibus qui naso se duci non ferunt, recipienda sunt.

Confutantia autem eorundem principia sunt.

1. Contemptus rationis humanæ, quæ vt est radius diuinæ Sapientiæ, ita quum sit post lapsum primorum parentum obscurata, postea tamen gratiæ regenerantis efficacitate, sit πνευματικὴ, seu Spiritualis: quo nomine ingrati hominis foret, eximium Dei donum vili pendere & tragicè exagitare. Scriptum enim est: Ne sitis sicut equus, & sicut mulus, quibus non est intelligentia: capistro & freno maxillam eorum constringis, ne accedant ad te? Psal. 32. 9.

2. Irrisio veræ Philosophiæ. Enim uerò quum nos fines egressam suam Philosophiam, & de mundi æternitate, de viribus humanis, de particulari prouidentia, à verò aberrantem, non sequendam: quum etiam de ijs quæ fidei propria sunt, minimè cōsulendam fateamur: ea tamen, de quibus vera testimonia in Philosophia extant, idè quia omnis veritas in Logica, Ethicis & Physicis à Deo patefactū est, magnificianda censemus, quis homo prudens id nobis vitio vertat? Irascuntur quidam Principio, quod statuit, Omne corpus esse loco & tempore circumscriptum: & Philosophicum esse, nec ei locum in Schola Theologica concedendum, clamitant. Si ita libet vitiligare, quid de doctrinæ Ethicæ principijs & præceptis, quæ & esse Deum, & qualis is sit, & quales nos esse velit, edocent, fiet? Num illa quoq; Inuentuti ingeniosæ irridenda propinabunt? Num doctissimos solidæ & seuerioris Philosophiæ, (in qua grata de Deo fama sparsa est, & quæ id quod de Deo cognosci potest,

DISPUTATIO DE

profitetur, Deo manifestante, per naturæ lumen, Rom. 1. 19.) promos & condos, hostium loco se habere gloriabuntur? Istud sanè si fecerint, iuuenibus eruditus in memoriam reuocabunt Platonis dictum, quod monet, inscitix certum signum esse, si quis ab eruditissimis viris sese alienum esse dicat: καὶ τι μίλλον μαθείας τευμύριον, ἢ ἐάν τις τοῖς καλοῖς ἀνδράσι διαφείρηται.

3. ^{3.} Sophistica multiplex, ἀποπλάνσεις καὶ ἄελο λογία in Colloquijs, narrationes falsæ de tragico interitu præclarorum Christi seruorum: audacia præiudicandi Ecclesijs reformatis & multis millibus piorum sanctum Iesu Christi nomen inuocantium: licentia contradictorijs, in disputationibus serijs vtendi, in despectum humanæ rationis, & alia δύσφημα & triflia, quorum certè D E I seruos magnoperè pudere debet.

XXVII.

Ex ijs quæ nobis hæcenus dicta & demonstrata sunt, colligere promptum est, non de tota quidem doctrina Eucharistica: sed tamen de præsentia in, cum, sub pane, & de manducationis Corporis Christi ratione, & de quibusdam circumstantijs & Fundamenti controuersiam esse seriam quidem illam, sed tamen qua Ecclesiam suam exerceri velit Christus, vt qui probati sunt, manifesti fiant inter nos. 1. Corinth. 11. 19.

Hortamur autem in Domino eos omnes, quibus dedit Christus id ipsum nobiscum sentire, vt adiciant fidei suæ virtutem, virtuti verò scientiam, scientiæ verò temperantiam, temperantiæ verò pietatem, pietati

pietati verò animum in fratres propensum, animo verò in fratres propenso charitatem. 2. Pet. 1. 5, 6, 7.

Monemus etiam eos, qui veritatem quidem agnoscunt Dei dono, quia tamen multis in locis exorsam vident, Polypi mentem obtinent, nec quid sentiant profitentur: ut ne contra conscientiam agant, ne videlicet etiam intelligentiæ lumen tandem amittant. Nunquam enim non illis accuratè cogitandum est id, quod beatus Hieronymus, hac memorabili sententia monuit: Si propter timorem mortis tacere veritatem, impietas est: quomodo non est maior impietas, propter miserum ventrem, & honoris vanam spem, tacere veritatem?

Eos, qui in hoc negotio nondum per ætatem versati sunt, amantissimè rogamus, ut soli Christo sese adiungant: ex illius solius verbo, quid de illo statuendum sit, in timore Dei studiosè discant: ac meminere dictum vetus: Veritatis inuestigatio peccatis impeditur. Calculi eorum, ne prauertant cognitionem tantæ rei. Deniq; hoc sibi persuadeant, & inuestigationi veritatis, celeritatem iramq;, non minus quàm consilio, Thucydide teste, officere plurimum: & sectæ alicui per imprudentiam addictos, seruili conditione vti, quando ab aliorum nutu & renutu pendunt: & in horum gratiam diuersa modestè docentibus maledicunt, nec eos audire, aut eorum scripta legere, volunt: persimilesq; ijs sunt, qui incurabili scabie laborant, ut alicubi Galenus monet. Si verè dixit Alcinous ille Platonicus: *δει ελευθεριον ειναι τῆ γνώμῃ τὸν μέλλοντα φιλοσοφεῖν*, quantò æquius est, cum qui *θεολογεῖν*, hoc est, diuinis res inue-

DISPVTA. DE EVCH. CONTR.
stigare & cognoscere cupiat, liberali mente & sententia esse?

Postremò eos, qui fortè absentes, dentata charta prouocare ad triste certamen, quàm coràm placidè conferre Sententias, malunt: admonitos volumus nobis (quibus persuasum est per gloriam & ignominiam Christo Iesu seruire) nec animum nec otium esse, ad instituendam πρὸς Θεὸν velitationem ullam: Deum potius pro illis inuocabimus: & charitate certabimus: non conuicijs: nec in aliena scripta cenforiam temerè virgulam nobis sumemus. Dominus noster Iesus Christus, det piam pacem Ecclesie, reducat quasi postliminij iure veritatem in ea loca è quibus exulat: benedicat studijs florentissimæ Iuuentutis. Extrudat operarios fidos in messem suam: & sanctificet nos totos ad opus suum, ad quod ille nos

vocauit, Amen. Scripsi Heidelbergæ.

26. Martij, Anno nouissimi.

Temporis 1584.

David Propheta, Psal. 31.

In te Deus speraui, non confundar in aeternum.

EPHESINAE SYNODI
DETERMINATIONES, ISTIS
anathematismis à Cyrillo Alexandrino conceptæ.

I. Mariam rectè dici DE I param.

SI quis non constitetur Deum esse veraciter Emanuel, & propterea DE I genitricem, sanctam virginem (peperit enim secundum carnem, Carnem factum Dei Verbum: secundum quod scriptum est, Verbum caro factum est) anathema sit.

II. Vnam

II. Vnam esse Christum personam, Deum & hominem.

Si quis non confitetur, carni secundum substantiam unicum Dei Patris Verbum, vnumque esse Christum cum propria carne, eundem scilicet Deum simul & hominem, anathema sit.

III. Natura assumpta non habet rationem personæ.

Si quis in vno Christo diuidit substantias post vnitatem, sola eos connectione coniungens, eamque quæ secundum carnis dignitatem sit, vel etiam auctoritatem & potestatem, ac non potius conuentu qui per vnitatem factus est naturalem, anathema sit.

III. Proprietates vtriusque naturæ personæ tribuuntur in concreto.

Si quis in personis duabus vel subsistentijs eas voces quæ in Apostolis scriptis continentur & Euangelicis, diuidit, vel quæ de Christo dicuntur à Sanctis, vel ab ipso: aliquot quidem ex his, velut homini, qui præter Dei verbum specialiter intelligatur, aptauerit, illas autem tanquam dignas Deo, soli Dei Patris verbo deputauerit, anathema sit.

V. Discernenda vniõ naturarum in Christo à præsentia Dei in alijs sanctis.

Si quis audeat dicere, hominem Christum Θεοφῶσος, id est Deiferum, ac non potius Deum esse veraciter, dixerit, tanquam Filium per naturam, secundum quod Verbum caro factum est, & communicauit, similiter vnos, carni & sanguini, anathema sit.

VI. λόγος neque Deum, neque Dominum Christi dicendum.

Si quis dicit, Deum esse vel Dominum Christi Dei Patris verbum, & non magis, eundem ipsum confitetur Deum simul & hominem, propterea quod verbum caro factum est secundum scripturas, anathema sit.

VII. Christum non esse tantum σπῆραρον deitatis.

Si quis velut hominem Iesum operante Deo Verbo dicit adiutum, & vniogeniti gloriam, tanquam alteri præter ipsum existenti tribuit, anathema sit.

VIII. Vna adoratione adorandum Christum Deum & hominem.

Si quis audeat dicere assumptum hominem coadorandum Deo verbo, & conglorificandum & conuocandum Deum, tanquam alterum cum altero (nam Consyllaba superadicta hæc cogit intelligi) ac non potius vna supplicatione veneratur Emmanuel, vnamque ei glorificationem dependit, iuxta quod Verbum caro factum est, anathema sit.

IX. Christum efficacem esse sui ipsius virtute non communicata.

Si quis vnum Dominum Iesum Christum glorificatum, dicit à spiritu sancto, tanquam qui aliena virtute per eum usus fuerit, & ab eo accepit efficaciam

ficaciam contra immundos Spiritus, posse & coram hominibus diuina signa perficere, ac non potius proprium fatetur eius Spiritum per quema diuina signa expleuit, anathema sit.

X. *Nomina officij competere personæ, non humane tantum Naturæ.*

Pontificem & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum, diuina scriptura commemorat. Obluit enim semetipsum pro nobis in odorem suauitatis Deo & Patri. Si quis ergo Pontificem & Apostolum nostrum dicit factum non ipsum Dei verbum, quando caro factum est, homo iuxta nos homines: Sed velut alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere: aut qui dicit quòd pro se obtulisset semetipsum oblationem, & non potius pro nobis solis, (non enim eguit oblatione qui peccatum omnino nesciuit) anathema sit.

XI. *Caro Christi viuifica dicitur, quia est propria Verbi omnia viuificantis.*

Si quis non confitetur, carnem Domini viuificatricem esse & propriam ipsius Verbi Dei Patris, sed velut alterius præter ipsum, coniunctiorem per dignitatem, aut quasi diuinam habentis habitationem, ac non potius viuificatricem esse, quia facta est propria Verbi cuncta viuificare valentis, anathema sit.

XII. *Actiones & passiones tribuuntur personæ, seruata viuifica que Naturæ proprietate.*

Si quis non confitetur Dei Verbum passum carne, & crucifixum carne, & mortem carne gustasse, factumq; primogenitum ex mortuis, secundum quod vita est, & viuificator vt Deus, anathema sit.

Psal. 139. 23. 24.

Explora me Deus, & cognosce cor meum et examina me & cognosce cogitationes meas.

Et vide an via irritationis sit in me, & deduc me in viam a seculi.

FINIS.

ORATIONIS; QVA FINEM
IMPOSVI DISPUTATIONIBVS DE
CONTROVERSA EVCHARISTICA,

Anno 1584. April. 15. delineatio.

ILLVSTRIS SIME PRINCEPS *Proamii.*

& clementissime Domine :
Magnifice Domine Rector ;
Generose D. Baro: amplissimi
& prudentissimi D. Consilia-
rij: Et clarissimi omnium or-
dinum Doctores & Professo-
res in hac Heidelbergensi Aca-
demia : heroica Nobilitas ,

ingeniorum & virtutum stemmatumq; laude floren-
tissima: Hospites lectissimi & ob eximia decora su-
spiciendi: Tuq; literata Iuventus, Ecclesie & Reipub.
Christianæ seminarium magis magisq; efflorescens.
Si per omnem meam vitam, vlllo alio tempore, diu,
multum & optimè præmeditata Oratione mihi vtend-
um fuit: hoc enim uerò tempore eiusmodi Orati-
one mihi opus esse intelligo: quo videlicet, summa
manus & veluti Catastrophe, *σὺν θεῷ*, imponenda est
publicæ huic de controuersia Eucharistica Disputa-
tioni; tum quia Illustrissimi Principis heroica cle-
mentia, & erga nos bonitate, nobis vtendum est, &
habenda occupationum ciuiliū quoq; & maximè
necessariarum ratio quædam: tum, quia præter huius
& aliarum Academiarum vsitatum morem, sæpenu-
merò iam est disputatum: tum quia illi, quorum
caussa potissimum Disputatio instituta fuit, eadem
Argu-

ORATIONIS

Argumenta sexcenties repetiuerunt: & nunc occu-
pationibus Ecclesiasticis paschalibus, sese distrahi
queruntur; tum denique, quoniam à nobis, oëties
iam, disputandi copia illis (quorum equidem fuerat
differendi copiam nobis facere, & sua tueri dogma-
ta) facta est, quum superioribus annis, nostris homi-
nibus, suppliciter sese audiri petentibus, ne quidem
Colloquij, quod horulæ vnus spacio & vsura consta-
ret, potestati à suis prædecessoribus, & à se factam esse,
probè meminerit pars altera: quæ quod hoc tempo-
re, toties & tam humaniter, est ad disputandum ad-
missa, inuitata, auditaq; , id verò Illustrissimi nostri
Principis summæ benignitati, acceptum ferre, gra-
toq; animo agnoscere, debet.

Verum enim uero, quum res ipsa loquatur, me
destitui hoc tempore, & otio, ad meditandum: &
libris, consiliarijs videlicet meis, ad eos consulendos:
ita me Deus bene amet, nec ingenij, nec facundiæ,
sed dulcissimæ promissionis Domini nostri Iesu Chri-
sti (*Dabitur vobis illa hora quod loquamini: non enim vos estis
ij qui loquuntur: sed Spiritus Patris vestri, is est qui loquitur
in vobis*) fiducia adductus & confirmatus: dicam bre-
uiter vereq; de istius disputationis, in qua sementem
piæ & veræ doctrinæ de S. Eucharistia, mihi videor fe-
cisse, successu & fructu.

Erit autem omnium vestrum, quorquor haud
dubiè in solius Iesu Christi nomine congregati ade-
stis, eximie pietatis, prudentiæ & candoris, ea quæ
nullius mortalium insectandi aut lædendi gratia, di-
cturus sum, in optimam partem, ita vt decet sanctos,
accipere & interpretari. Vt enim vos omnes mini-
mè su-

SYNOPSIS.

mè fugit illud diuinum perceptum: τὸ ἐπιτελεῖς ἡμῶν
Moderata æquitas vestra nota sit omnibus homini-
bus. Dominus propè est: Ita mei muneris est, quæ-
cunque sunt vera, quæcunque veneranda, quæcunq;
amabilia & εὐφροσύνη sunt, tum profiteri tum præstare.
Dominus Iesus Christus det, vt ipsi grata, hoc est, ve-
ra & πρῶτα, ad diuini nominis sanctificationem,
edicere possim.

Fert autem animus, verè & perspicuè ostende- πρόθεσιν
re, nos præcipuo Dei Opt. Max. beneficio, id esse af-
secutos, quod vt ageremus, & vt nobis polliceremur,
fecit nostrum & de Controuersia Eucharistica (eo-
rum, inquam, quorum studium veri & caritatis Do-
minus Deus noster hoc tempore explorat, quasi quo-
dam Lydio lapide, & de ijs, qui à nobis non nihil dis-
sident, iudicium.

Qui enim optima conscientia, id vnum agunt,
vt non modò veritas doctrinæ synceræ de Cœna Do-
mini tum euidenter demonstratur, tum perspicuè il-
lustretur: sed etiam vt (etiam aduersariorum voce &
factis) diluantur sinistra præiudicia, quibus illa, tan-
quam nigris notis, immeritò & inhumanissimè asper-
gitur; ij, siquidem istud obtineant, finem suum, qui
rei vltimum optimumq; est; & vt Augustinus ait, o-
pus laudabile reddit, assequuti sunt.

Magnas autem toto pectore gratias habeo,
Filio Dei Domino nostro Iesu Christo, Agonotheta
& Brabeuta nostri agminis & certaminis, quòd
inæstimabili ipsius beneficio, id ipsum concessum
nobis fuit, & reuera illustre exemplum nobis exhi-
bitum, commemorabilis sententiæ, viri bonorum

ORATIONIS

amore & malorum odio clarissimi Philippi Melan-
chthonis: *Cuncta Dei opera fiunt per media contraria*; quan-
do non ipsi solum, prout dedit Dominus, causam
egimus nostram: sed etiam pars aduersa, id est, con-
ferui illi nostri, qui non per omnia idem de Eucharis-
tia sentiunt, quod nos, contulerunt non parum ad
nostræ causæ bonitatem & euentiam confirman-
dam & illustrandam, id quod cordatos & eruditos
homines, qui octo nostris congressibus interfue-
runt, & cum iudicio omnia audierunt, facillè anim-
aduertisse, mihi in Domino meo IESU CHRISTO
persuadeo.

Διέξοδος

ὡς κτλ.

σκη.

Si nos re-
spicias.

Etenim, si nos, qui quod corde credimus ad iu-
stitiam, id ore profitemur ad salutem, sapiens æsti-
mator, intueatur; &, quid à nobis institutum, di-
ctum & præstitum sit, candide (ὡς) ἄλλοις consideret,
etiam nobis imposterum sacro silentio utentibus,
deprehendet ista, quæ iam numero perstringemus,
omnia.

I. Optima conscientia nos ad optimæ nostræ
causæ iustam defensionem accessisse, tum ut sacræ
nostræ vocationi & professioni minimè deessemus,
tum ut religiosissimæ Illustrissimi Principis (Eccle-
siæ tranquillitatis & veritatis doctrinæ cœlestis a-
mantissimi) voluntati, ita ut nos decebat, satisfacere-
mus. De me autem (ut istud κατ' ἰδίαν profitear) ne-
quaquam id dici potest, quod est in Prouerbio: *Viro
Lydo negotium non erat, itaq; foràs profectus emit quod ageret.*
Non enim obscurum est ijs, qui vitæ meæ & occupa-
tionum, addo & genij & ingenij mei rationes perspe-
ctas habent: esse mihi domi in patria Academia
quod

SYNOPSIS.

quod publici boni ergò, diuinas profitendo literas, agam. Vocatus autem ab Illustrissimo Principe, non sine comœatu & consensu inclyti mei Magistratus Sapientissimi, inquam, celeberrimæ Basiliensis Ciuitatis Senatus, huc accessi, non vt ἀσύντακτον Periclem, in laudatissimâ Heidelbergensi Academia agerem; qui nec ἀντιπροσχεδίαξερτα δέονται, nec si velim (dicendi facultate non ita magna præditus) possim fulgurando, tonando & permiscendo, res crudas commouere, vt Hippocratis vtat verbo. Nunquam fui ἀλλοτριος ἐπίσκοπος, nec ero vnquam, ita mihi dexter perpetuò afflit Dominus meus Iesus Christus; qui cum ab adolescentia mea iugum ipsius me ferre voluerit, hoc mihi iam pridem persuasit, vt ipsi & per gloriam & per ignominiam seruire, mihi sit propositum. Quod tamen Communione Sanctorum, publicæq; causæ rationem me habere, pietas ipsa iuberet, Præsidis in hac disputatione partes, ab illustrissimo Principe, & Sapientissimis Dominis Consiliarijs, mihi demandatas, licet onus viribus meis impar, & multò maius, quàm præuideram, mihi passus sum imponi: plus enim uerò tribuens & bonitati nostræ causæ, & grauissimorum hominum iudicio, quàm & aliorum præiudicijs, quæ mihi meditata iam erant omnia, & meæ τῆς εὐθυμίας quæ mihi occinebat beati Augustini dictum: *Tutior est conditio audientis, quàm dicentis.* Vnus itaque, hospes, libris destitutus, excepi tela eorum, qui scriptis, librorum adparatu instructi, & ciues huius loci, socia iungentes consilia & Theologica arma, non sine applausoribus suis accedebant; animis, vt sapiculè sensi, non nihil

ORATIONIS

commotis; quo nomine mihi ab omni vehementia & acrimonia constanter abstinendum esse duxi, nec me, vt scitis omnes, vel sæuis dictis vllis, passus sum concitari: cuius propositi me quidem non pœnerebit vnquam.

2. Propositas autem esse Theses, perspicuè verèq; ac citra aliorum odiosam reprehensionem aut insectationem scriptas, res ipsa testatur. Secutus autem sum methodum Tabellæ, quæ de Controuersia Eucharistica in gratiam heroicorum & nobilissimorum quorundam Iuuenum non ita pridem scripta: & à magni nominis viro alibi ἀδελφωτῶ, absente auctore, bono consilio, edita est. Illud autem certò scio, auctori Tabellæ, neque per febrim neque per somnium vnquam in mentem venisse, deliramentum impium stolidumq; quod fingit Cœnæ Dominicæ Institutionem, ad τὸν λόγον restringendam esse, quum illa toti Emmanuelis Iesu Christi personæ accepta sit ferenda. Vt autem mihi nequaquam vnquam visum est, Antagonistarum vllis, seu simplicibus seu coniunctis verbis, simulandi nescio cuius non veri consensus gratia, vti: Sed potius cum disertissimis Oratoribus, Apostolis & Euangelistis: accum tota Antiquitate Ecclesiastica, & sentire & loqui: Sic existimaui in initio ea, de quibus cæteroquin dissidentibus conuenit, ordinè & perspicuè & fide optima recitanda, vt ostenderem à Cœna Dominica nequaquam Christum Dominum; sine quo nihil sanctum, nihil salutare est, à nobis excludi; aut veritatem Institutionis verborum, Christi q; Iesu fidem in pactis seruandis, omnipotentiam aut præsentiam, qua toti

SYNOPSIS.

toti Ecclesiastico Ministerio à se instituto semper & ubiq; gentium adest, in dubium sceleratè à quoquam nostrum vocari: deinde, in quo cardine controversia versetur: postremò quibus vtraq; pars fundamentis nitatur, quàm sit manifesta & inuicta veritas & bonitas nostræ causæ: hæc tria, inquam, sic mihi exponenda duxi, vt partem alteram haud secus interrim tractarem, quàm me ipsam ab ea cupiam officiose tractari & haberi.

3. Responsum est etiam ad Argumenta (vt amanterea sic vocem, quando parti alteri talia esse videntur) placidè: & cum Præsidis munere mihi esset defungendum, necesse habui declarare nonnulla. Verbi gratia Enunciationem istam: *Totus Christus est vbiq; que, sed non totum Christi*, exposui verbis Damasceni, qui ait: τὸ μὲν ὅλον, φύσεως ἐστὶ πᾶσαικόρ, τὸ δὲ ὅλον ἢ πρῶστος. *Totum* denotat naturam, *totus* autem personam. Professus sum me agnoscere, Christum quàm homo est, vbiq; esse: sed vt beatus Cyrillus ait, κατ' ἄλλο ἢ ἄλλοις quando rectè dixit Augustinus, Serm. 118. *Sola caro in sepulchro iacebat: & tamen confiteris Dominum Christum in sepulchro iacuisse: sola caro iacet: & tu dicis, Dominus noster iacet.* Nihil à me retractatū est, nihil quod dextera datum fuit, sinistra vnquam eripui: sed vitandæ ambiguitatis gratiâ, necessarias expositiones vocum, institui, vt intelligentes omnes facilè animaduerterunt.

Quam verò facilè fuerit, ad obiectiones Aduersariorum, mediocriter exercitato, respondere, vel sola precipuarum recensio satis ostendit.

1. Non est tropus in subiecto & prædicato huius Enunciationis: Panis est corpus Christi, Ergo nullus

ORATIONIS.

ineft tropus. Quasi verò non fit in genere attributi-
onis sacramentalis, nec multa de toto verè dicipof-
fint, quæ de parte aliqua non ita prædicantur.

2. Filij DEI appellatio folùm τῷ λόγῳ denorat.
Igitur qui ait Coenam Domini à Filio Dei institutam,
negat eandem ab Immanuele & Homine Christo in-
stitutam. O Carneadem acumen: & strenuam in-
Antecedente petitionem principij?

3. Patres manducârunt tantùm ἐνέργειαν corpo-
ris Christi, quod nondum actu exiftebat. Non ergo
ita vt nos viuificam Christi carnem comederunt.

Quasi ἐνέργεια aliqua fit eius rei, quæ nullo mo-
do extat in natura rerum? Non enim illis libet nobi-
fium credere, carnem Christi, quæ ordine nature non-
dum erat Patrum inquam ætate, & coram Deo pro-
mittente, & ratione fidei, quæ facit vt exiffent quæ
fperantur, & est ἔλεγχος eorum quæ non videntur,
Patribus neutiquam defuiffe: quando Iefus Chriftus
heri & hodiè idem eft & in fecula.

4. Sacramenta propriè dicta, habent inffitutio-
nem diuinam, fignum, rem fignatam, effectum: vt
etiam D. Beza fcribit.

Hæc autem de Agno Pafchali & de Manna dici
nequeunt.

Quare hæc duo inter propriè dicta Sacramenta
referri nequeunt.

5. In qua propositioe corporis Chrifti vocabu-
lum, de vero & effentiali ipfius corpore dicitur, ea
καὶ τὸ ῥητὴρ accipienda eft.

Atqui in propositioe: Hoc eft corpus meum,
ita fimitur Corporis vocabulum. Ergò, &c.

Quòd

SYNOPSIS.

6. Quòd (verè & propriè loquendo) manducatur, id ore manducatur. Atqui Christi corpus (propriè loquendo) manducatur. Igitur ore manducatur.

7. Augustinus dicit etiam Infidelem totum Sacramentum percipere. Igitur infidelis manducat Christi carnem.

Quasi verò Augustinus non sit synecdochicè locutus? Omitto aliorum Sophismatum recensionem. Ut enim leonem ex vnguibus: sic ex ijs quæ dixi, & cætera leptologemata, & eos quibus illa placent, prudens estimator facilè agnoscat & dijudicabit.

4. Dixi vera & consentanea per totam Disputationem, quia non respexi ad latissimos humanarum doctrinarum, seu potius opinionum, Septentriones, sed ad Cynosuram verbi Dei, quæ nequaquam fallit. Ideò, quicquid nonnulli (diserti sui in Theologia profectus patroni) falsò dictitent & spargant, de meo silentio, quo me nunquam in hac disputatione usum, omnes quotquot adfuerunt, probè nouerunt: & de non Entis efficacitate concessa (quam ab hominibus, qui se Theologos dici cupiunt, in quæstione de Iesu Christo, qui Est, qui erat & qui Venturus est, mihi obiectam esse, sapientes homines quibus animis audituros, iudicatis? (me quidem nec dictorum meorum, nec laborum, quos sustinui minimè certè vulgares, piget aut pœnitet. Ex animo autem, vt verum dicam, miseret eorum omnium, qui sibi clauem cognitionis sumunt, & non introeunt, introire autem cupientes prohibent. Veram CHRISTI præsentiam, qua habitat in cordibus nostris per fidem, & nos sibi concorpores efficit, ex toto Evangelio,

ORATIONIS.

gelio, perspicuè probaui: cum pars altera præsentiam corporis Christi in pane ne quidem vnico Scripturæ sanctæ apice, confirmare potuerit. Sacra Symbola Oraliter, ipsam autem Christi carnem per fidem Spiritualiter accipi docui; quum Oralem illam Carnis Christi manducationem, qua sensualiter editur & dentibus teritur, pars altera, non nisi Nicolai Pæpæ, & Neotericorum suffragatorum eius) quibus re-ctè Scholiastes Iuris Canonici reclamauit) auctoritate, siculno sanè præsidio, possit tueri. Pronomen Hoc, in verbis Domini nostri Iesu Christi: *Hoc est corpus meum*, de pane intelligi debere ostendi, quando & prius enunciatum fuit, quàm corporis facta esset mentio: & alioquin non disparatum de disparato, sed idem de eodem ineptè prædicaretur: & deniq; Paulus disertè dixit, *Panis quem frangimus nonne communio Corporis Christi est?* Nihil de eo iam dicam, quod de poculo dicitur, subiecti demonstrandi gratia: *Hoc equidem argumentum optimæ & sanctissimæ nostræ causæ est, illa omnium eius partium sinceritas* *ἡ ἀληθεία*, seu consensus, quando verum verò per omnia suauissimè consonat.

5. Contumeliosas voces, quibus tam nonnulli sancti Dei homines, in Iesu Christi sinu iam quiescentes, quàm superstites quidam eximij Dei serui, à parte altera proscissi fuerunt: Ideo surdis auribus præteriuimus, quia delectamur, Nazianzeni grauissimis & saluberrimis versibus, quorum hæc sententia est. Si quando contumelia vrit tuum pectus: memento Christi, memento eius vulnerum. Quota autem portio

SYNOPSIS.

tio est eorum quæ tua caussa tulit Dominus? Ita velut infusa aqua id dilues, quod te vrit, & magnoperè tibi dolet.

6. Fortassis autem iudicio sapientum, peccauimnia erga interrogantes quosdam lenitate, quæ fenestram ἀνεπλευρίσεως & digressionum, ac repetitionum (nihil vt grauius dicam) illis aperuit. Sed ita ingenium meum est, nunquam non, de charitatis præcepto tam sanctè nobis ab ipso Deo præscripto; & de Iudice nostro antè ianuam adstante: deq; mea imbecillitate cogitanti, sentio viscera miserationum commoueri, quando etiam infestum & insolentem Aduersarium, vel hæere perplexum (sic vt Syllogismos in illius gratiam me formare necesse sit) vel sibi ipsi, inconsultis dictis, humanitatis & doctrinæ laudem, & eruditi hominis personam, coram multis arbitris, eripere, animaduerto. Malui tamen patienter multa ferre, & tædium omne deuorare, quàm inflammatus τῆς ἰσχυρογνωμοσύνης, & acerbitate dictorum, talionem reponere: & disputationis abrumpendæ ansam cuiquam præbere. Non enim ingenij & vbertatis doctrinæ (quam in me non magnam agnosco) ostentandæ: sed asserendæ piæ veræq; de Coena Domini nostræ confessionis gratia, me adesse, functioneq; religiosa publici muneris me defungi, per Christi gratiam probè noueram. Fortassis autem morosi quidam Censores, vbi meo exemplo in proscenium aliquando prodierint, & arduam aliquam causam susceperint tractandam; diuersitatisq; ingeniorum gustum perceperint, ac quid ipsorum quoque humeri valeant, fuerint experti, non nihil meis istis

ORATIONIS

studijs & laboribus, æquiores erunt. Audio autem & illud impatienter quendam ferre, quòd à me, hospite in hac Schola, & quorundam in differendo virtutis & vsus ignaro, nominatus, postea tamen conferendi mecum locum non obtinuit; verùm si quidem is, pro sua modestia, suis sese collegis doctiorem esse non iudicat, hosque causæ suæ non defuisse censet: boni consulat, quòd, non vllò nostro consilio, sed collegarum suorum copiosa facundia, eo fuit adductus, tacere vt illi liceret, exemplo Antesignani, (oculi agminis sui) quem scit in harenam non descendisse; sed & tyrones suos, triariorum loco libenter habuisse, eisque rem totam commisisse, sibi que egregiè sanè & comicè cauisse.

*Si Antagonistas spes
Hes.*

Dixi fide bona, quomodo vt causam nostram ipsi ageremus, Dominus dederit: postulat iam instituti nostri ratio, vt eadem fide & perspicuitate, citra cuiusquam odiosam nomenclaturam, ostendam, quomodo pars altera negocium suum egerit. Enimverò quum plurimùm laborauerit, in eodem tamen statu harena, nostræ interim causæ non parum profectò contulit; vt hic quoque admirabilia Dei iudicia, nos agnoscere, & sanctissimo nostro instituto, ex animo nos gratulari, æquissimum sit.

1. Si enim ἀρεβολισμῶν, seu primam velitationem, qua eminus nos adoriendo, ambigua, vbi nulla planè erant sectantes, sub quo uis lapide Scorpionum quæsiuerunt: & deinde, iustum dissertationis prælium, quo collatis signis, illorum Sophisticis & nostris Apodicticis, actum fuit, prudenter quispiam consideret: re ipsa deprehendet, illos initio quidem capitum quorundam

SYNOPSIS.

rundam, de Institutore Cœnæ Domini, de eius præ-
 sentia, & de veritate verborum Institutionis, de qui-
 bus Controuersia inter pios nulla est, quasi quosdam
 margines, genuino infixò frustra concutere & lace-
 rare conatos: vt scilicet *ἀντιβείας* & circumspectio-
 nis admirandam, apud rerum imperitos, famam au-
 cuparentur: deinde verò, vehementer rogatos à no-
 bis, vt si ita ferrent eorum animi viresque cum hasta,
 cum scuto, ipsam causæ arcem inuaderent. Ac
 donec modestè ab illis actum fuit, laudè ea à me
 ornati sunt citra fucum aliquem: quam illi immode-
 stè postea agendo, sibiipsis absterferunt. Vt non tam
 sit, cur *ij* meum in laudando candorem, eo nomine
 ambitiosè allegent, sui videlicet ornandi causa, qui-
 bus ipse postea admonitionis ad modestiam sale,
 non nihil fui molestus: quam eurus sibiipsis eo displi-
 ceant nomine, quòd grauitatis Theologicæ propo-
 situm mutant, in reprehensionem, non meam so-
 lum, sed etiam aliorum quorundam prudentium ho-
 minum, inciderunt.

Ex Sophisticis itaque Catapultis & machinis,
 tela & phalaricæ plumbeæ, in Veritatis adamantinam
 petram eiacularæ & contortæ sunt, tanto enim uerò
 conatu, vt amissa acie, obtusa relaberentur.

Operæ pretium autem fuerit & illud scire, quos
 fines illi sibi proposuerint, & quæ tandem capita do-
 ctrinæ obtinere conati sint. Primum erat, an in-
 fideles, Cœna Domini vtentes, manducare, & qui-
 dem ore corporis, sacissimum illud Iesu Christi
 Corpus: sed tamen ad iudicium.

ORATIONIS.

rum gratiam instituta est Coena: & corpus Christi manducatum, vitam; spretum & abiectum, mortem (sed hoc accidentaliter, non participationis, sed priuationis respectu) operatur. Secundum, sanctissimos Deoq; charissimos Patres, non manducasse corpus Christi, sed tantum eius ἐπέργασαι: quasi verò deterior olim fuerit Patrum conditio, quàm hoc tempore (opinione illorum) infidelium est, vel etiam viuificandi à participatione corporis Christi seungi possit: vel deniq; Christus Iudicis munere fungi nequeat, erga infideles, nisi hi corpus illius Oraliter prius manducent; quo posito, sequitur non iudicandos eos infideles, qui sacra Coena nunquam vtuntur. Tertium, Oraliter non minus Christi carnem, quàm panem in sacra Coena edi. Atqui implicat contradictionem, si quis dicat, corpus Christi localiter non adesse, corporaliter adesse; oraliter & supernaturaliter manducari. Quartum, Scriptum in Verbis Coenæ Domini sequendum: quo posito Transubstantiatio Papistica potius sequetur, quàm Cardinalis Cameracensis delirium, videlicet Consubstantiatio, seu præsentia corporis Christi ad locum panis. Talia autem fuisse aduersæ partis Sophistica leptologemata, quales fuerunt, Theses, quas defendendas susceperunt, quis homo prudens miretur, cum similes habeant labra lactucas?

2. Iam quum iidem, erroribus illis, alios in super-nouos, & in Ecclesia nunquam antea auditos, addiderint; & quidem eiusmodi, vt mihi quidem dubium non sit, etiam præceptores istorum interrogantium, doctos & exercitados homines, nunquam eos esse

SYNOPSIS.

esse approbaturus: quis non videat, ipsos sibi & causa suæ malè consuluisse? Quis vnquam in Ecclesia aut Schola Christiana audiuit hanc κερτοφωνίαν: Filij Dei appellatio restringenda est ad λόγος: quum Pater æternus cœlitus clamauerit, dicens: *Hic est Filius meus dilectus, in quo acquiesco?* Item, quum toties in Scripturis, etiam Filij appellatio, κατ' ἐξοχήν sumpta, totam Immanuelis, veri Dei & veri Hominis, personam designet? Quis vnquam fando audiuit, è propriè dictorum Sacramentorum Albo expungendum esse Agnum Paschalem & Mannam? Paulus Magistro suo Iesu Christo subscribens, inter propriè dicta Sacramenta ea refert, & cum nostris illa confert, ὁ δὲ εἶνα ex Interrogantibus negat: vtri, quæso vos Opt. Auditores, credemus? Equidem Apostolo malim ipse fidem habere. Negauit idem fortiter, Cordis Circumcisionem esse rem Sacramenti, in Circumcisione: & idem Fœdus rem Sacramenti esse contendit, cum hoc vt totum, cætera complectatur. Fortiter affirmavit, Patres nec promissionem habuisse nec mandatum de carne Christi manducanda: quum Paulus dicat: *Omnes eandem escam spiritualem ederunt: & omnes eundem potum spirituales biberunt, Bibebant enim ex sequente spiritali Petra. Petra autem erat Christus. 1. Corin. 10. 3 & 4.* Negauit etiam idem verba Institutionis Cœnæ Dominicæ, fidei conditionem requirere: quasi verò non sint verba promissionis gratiæ: vt piè monet Augustanæ Confessionis Apologia. Dixit quidam ex aduersa parte, satis profectò Cathedraliter, Non existare apud Mosen, Gen. 17 Enunciationem, Circumcisio est fœdus. Quasi verò eam non stolidus le-

ORATIONIS

& or, ex verbis. 10 & 11 colligere nequeat: quum ita
 habeant verba: *Hoc est pactum meum quod observabitur in
 ter me & vos, atq; inter semen tuum post te, ut circumcidatur in
 vobis omnis masculus. Circumcideris verò carnem prapurijs
 stri, eritq; signum pacti inter me & vos?* Pollicitus est idem
 ostensurum se, Regulam de Sacramentalibus locuti
 onibus, quas Figuratas nuncupamus, in quibus signo
 quidem vel nomen rei signatz, vel huius effectum:
 signato autem, vel signi nomen vel huius effectum
 tribuitur, auream non esse, (Sic eam ipsemet appella-
 laueram.) sed vix esse plumbeam, & nec veram,
 nec vllius precij. Idem, quum dixissem, Prædica-
 tionum de Filio Dei alias esse proprias, figuratas ali-
 as: achas ad tropum ἀντιδόσεως & synecdochen spe-
 ctare, ad proprias reuocari posse: exclamans admo-
 dum zelosè: Ergò tropicum Christum facis: ergo
 Deitatem illius cum Arrianis in dubium vocas. Ma-
 lebat, homo acutus, dicere, inusitatas esse: non inte-
 rim videns quonam (eodem modo, si libuisset, quo
 ille me argumentante) ei res euasura esset. Sæpius
 autem animaduerti, & Sacramentales, & eas quæ de
 Filio Dei in Scripturis sanctis occurrunt, prædica-
 nes, nimis inusitatas esse quibusdam Rabbinis: qui-
 bus videlicet æquè vt Ecclesiasticum dicendi genus,
 & vsitata sunt & notæ. Ecclesiæ me miseret, quæ tales
 habet Hierophantas, quos certè non puduit in am-
 plissimorum & grauissimorum virorum corona, Syl-
 logismos mihi exigenti respondere: *Quorsum opus est
 Syllogismis aut rationibus?* Vt iam de eo nihil dicam,
 quòd mihi neganti lemma aliquod in ipsorum argu-
 tijs, sæpè responsum fuit: *Proba tu.*

Quid

SYNOPSIS.

Quid talia dicenti, aliud respondeas, quàm quod mihi illa audienti tum dictaui charitas: utinam mihi hi priuatum ista diceres, sic ut silentio tegi possent, nec coram tot tantisque arbitris & testibus, tuæ personæ parum consuleres? Anne autem Prophetarum & Apostolorum loquendi rationem, toti eruditæ & Antiquitati ignotam fuisse, aut ab hac deprauatam esse putabimus? Idem, quum Sacramentalem esse prædicationem in Verbis Pauli: *Petra erat Christus*, dixissem, allegato etiam Augustini $\delta\mu\phi\sigma\phi\sigma$ dicto ex Episto. 102, non sine Sardonio risu, illud negans: *Quare igitur, ait, tandem Sacramenta constituis?* Hæc scilicet homini (Antiquitatis Ecclesiasticæ operaneorum sacrorum Mystagogo) ideò dicenda erant, ut, si Deo placet, ex diuersis Patrum dictis, quæ docent, Corpus Christi ore percipi, colligeret, oralem illam carnis Christi manducationem? Non enim intelligebat Phrasi Sacramentali, effectum signi, signato tribui. Metonymiam tandem agnoscebat in dicto, *Petra erat Christus*; in verbis Cœnæ non agnoscebat Metonymiam, ne Tropicum Corpus Christi statuere videretur. Erat sanè $\alpha\delta\sigma\tau\epsilon\sigma\delta\epsilon\sigma$. Scilicet omne id tropicè tantùm, non autem reuera est, de quo exstant; non propriè solùm, sed etiam translatae dicendi formulæ? Simile fuit quondam eius viri acumen, qui negans verbis illis, *Hoc est Corpus meum*, tropum inesse: interim quiddam $\tau\epsilon\sigma\tau\epsilon\iota\delta\epsilon\sigma$, seu tropo similitum inesse ingenuè fatebatur.

Quum dicerem, Baptismum dici lauacrum regenerationis, ibi idem ille, Baptismi voce & signum & signatum existimans indicari, nec homonymiæ

VOCIS

ORATIONIS

vocis Baptismi, nec dicti Petri, Baptismus nos seruat, non quo carnis sordes abijciuntur, &c. ullam habuit rationem.

Omitto, (vt honori alieno parcam: non nisi atroce προειληγμένη causa compulsus, ea prolaturus in lucem) alia absurda προειληγμένα; nam & ista, (licet ij, qui ad Catadupa prodigiosi sui dogmatis & anathematismorum hactenus versati, nobis gladiatorio animo sese opposuerunt, ea quæ dixi, confidentissimè protulerunt) non sine commiseratione & crebris gemitibus, repeto, Dei verò iudicia veneror & agnosco: eumq; oro, vt nobis det veritatem constanter profiteri & tueri: ac vt cæteros quoque in veritatis viam deducat.

3. Porro, quum ipsimet Domini interrogantes adducerent & probarent quædam illustria de Cœna Domini dicta, Ioannis Caluini, p. m. & V. Cl. Theodori Bezae, amici mei optimi, eaq; toti Auditorio prælegerent, non semel, sed iterum: An non ipsimet testatum fecerunt, atrocem nostris doctoribus & pastorum iniuriam fieri, quando apud imperitam multitudinem, non equidem sine stentoreis clamoribus, traducuntur, quasi in Cœna nihil aliud agnoscant, præterquam nuda, & μνημονεύματα tantùm signa efficaciarum ac meritorum; non etiam ipsius viuificæ Carnis Christi communicationem statuunt? Rectè e quidem Aristoteles pronunciauit, eam laudem magnificendam esse, quam virtutis manifesta documenta, etiam hostibus extorquent. Debemus ergo Dominis Interrogantibus aliquam gratiam, quod ne quidem rogati, honorarios præcones, innocentiarum nostrarum

SYNOPSIS.

nostræ & sinceræ confessionis nostræ, eo pacto egerunt: ac ut eadem fidelia duos dealbarent parietes, Hierophantis (qui de nudis Symbolis vitilitigationē nobis intendunt) ora obstruxerunt, quando vident Dominum Bezam, etiam illis attestantibus, tam perspicuè docuisse & docere, In Sacra Domini nostri Iesu Christi Cœna primùm signa Sacramentalia, panem videlicet, vinumque Domini; deindè rem Sacramenti, nimirum Corpus Domini pro nobis traditum, Sanguinem Domini pro nobis fustum: potremò efficaciam fructumque Spiritualem, sese ex toto corde agnoscere, constantèrque & perspicuè profiteri.

4. Illud autem, quàm magnum sanctissimæ nostræ causæ argumentum fuit, quòd quum pars aduersa, nunquam ante hac, dum adfuimus, Disputatione instituta, nobis argumenta nostra adducendi copiam fecerit: quod tamen professionis eorum ratio dictabat & postulabat: sed octies nobiscum congressa, suam causam summis suis viribus egerit; nunquam tamen, vel digito extremo attigit, illa sua iniqua præiudicia, quibus tamen ab ea tentata fuit, Confessio fidei, illustrissimæ memoriæ FRIDERICI, Pif, Comitris Palatini ad Rhenum, Sacri Romani Imperij Principis, Electoris & Archidapiferi, Bauariæ Ducis, &c. quam heroico Spiritu, sincerè & constanter profiteretur, Illustrissimus & fortissimus noster Princeps, DN. IOHANNES CASIMIRVS, Comes Palatinus, &c. optimi parentis vestigijs insistens, pro cuius etiam Confessionis defensione hæc disputatio Dei auspicijs, Principis autem mandatu, est instituta & iam

I habita.

ORATIONIS

habita. Nemo, vel consceleratissimi Arianismi, qui à nullis Magistratibus maiore Zelo, quàm à nostris, vindicatus; à nullarum aliarum Ecclesiarum doctoribus, maiore demonstratione Spiritus, confutatus est, absit dicto arrogantia, quàm à nostrarum Pastoribus & Doctoribus; vel impurissimi Nestorianismi, vel dicis caussa nobis aspergendi, vno verbulo inter disputandum vnquam commemorat. Manifestum enim est, non magis verè & speciosè, illa opinionum hæreticarum portenta, nostræ Orthodoxæ Confessionis obijci posse, quàm olim Euangelio & eius fidelibus promis & condis, Euangelistis, Apostolis cæterisque noui Testamenti Ministris, doctrinæ Legis, Mosis & Prophetarum abrogatio & contemptus fuit obiectus,

5. Coniuitia autem, contentiosas voces & alia carnis opera, pessimæ causæ signa Pathognomonica, quoties audiui, toties mihi in mentem venit illud Ciceronis dictum: *Qui in alium dicere paratus est, sibi ipsi innocentia legem prescribit.* Sumant sibi sanè Censoriam Virgulam, qui sibi castæ modestæque adolescentiæ probè conscij, hoc etiam ætate virili consecuti sunt à Domino, vt sobrietatis, temperantiæ, humilitatis, doctrinæ sinceræ laude, conspicua sit illorum virilis ætas & senium: qui iuueniles cupiditates fugiunt, sectantur autem iustitiam, temperantiã, fidem, charitatem, frugalitatem, cum omnibus ijs qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi. Non autem ij, citra populi Dei suffragia, Censoriam in alios auctoritatem sibi sumant, qui Curios simulant & Bachanalia viuunt. Me equidem

SYNOPSIS.

equidem conuitijs anilibus, non magis quàm an-
ferinis sibilis affici sentio, qui etiam hoc in schola
Domini mei IESV CHRISTI mihi videor didicisse,
ne quidem vipereos sibilos & morsus, mihi extime-
scendos. Perplacet enim mihi illud Tertulliani:
*Si apud Deum deposueris iniuriam, ipse ultor est: Si damnum,
ipse restitutor est: si dolorem, ipse medicus est: si mortem, ipse
se resuscitator est.*

Parum in schola Christi profecit, qui si audi-
at, id sibi ab homine temperantiæ & humilitatis the-
ologicae laude non admodum celebri, vitio dari,
quòd posterioribus curis, quæ meliores esse consue-
uerunt, locum dedit; id molestè fert: aut qui graue
esse putat tacere ad vana conuicia; qui denique ini-
micos non diligere potest, vt maximè errores eorum,
prudenter & meritò auerfetur, morum inciuilita-
tem, improbet?

Videris, Clarissimi auditores, Dei æterni propi- *Complexio*
tia prouidentia id nos obtinuisse, quod nobis in hac
tota disputatione maximè cordi fuit, vt videlicet
veritas pię nostræ confessionis de Cœna Domini ma-
gis magisq̃ confirmaretur & illustrior redderetur.
Intelligitis etiam, tum quid *Dei S. d. d. v. t. d.* eius rei cau-
sa à nobis præstitum sit, quid etiam altra pars, cui
certè ex animo benè volumus, ad eam iuuandam
contulerit.

Prudentiæ vestræ pietatisq̃ue iam erit, animi ocu-
lis ad Deum conuersis, eius miranda & iusta iudicia
adorare; & carnis ac sanguinis præiudicijs antiferre
id quod Deum iam egisse, res ipsa loquitur.

ORATIONIS

*Exhortatio
ad Iu-
uentutem
litteratam.*

Ad te nunc, Iuuentus studiosa, gaudium, & corona mea, me conuerto, ea per Dei gratiam breuiter dicturus, quæ vñibus tuis seruire poterunt. Tum demum autem pleròsq; iuniores in hoc cœtu fidem habituros orationi meæ, auguror, vbi velut manu Iesu Christi prehensis, & in Theatrum eruditiorum hominum productis, de rebus magnis (ita vt mihi toties iam faciendum fuit, in hac splendidissima, illustrissimi Principis, illustrium, nobilissimorū hominum, corona) ex tempore aliquando respondendum erit, in Scholis Iurisperitorum, Medicorum, Philosophorum, aut Theologorum. Scio enim quid ætas, exercitium, ardua quæstio, eruditorum conspectus, infirmitatis propriæ conscientia, tandem homini non nihil rebus aduersis & ingenti labore domito, in eiusmodi Theatro suggerant. Ac, vt de me dicam, quod res est, in tot conflictibus, & tot telis in me vnum contortis, sensi tandem animum meum obtundi, & me varietate non nihil distrabi, nulla autem realia, quàm intemperie & importunitate, & sanctissimorum quorundam Christi seruorum, qui iam in Cœlo cum eodem viuunt, satyrica insectatione, perturbatum esse (vt nihil iam de vitrea huius terreni domicilij mei valetudine, dicam) fateor ingenuè. Sed ad rem.

I. Duæ sunt ingeniorum quorundam quasi quædam pestes, *δοξομανία*, hoc est, opinionis semel conceptæ amor inconsultus & insanus; & *προσωποληψία* seu nimius personæ respectus, & veluti fatuus quidam stupor, & admiratio nimia & planè inconsulta. Illa facit, vt opinio sine omni dijudicatione semel apprehensa

SYNOPSIS.

apprehensa, scientiæ loco habeatur, ac vim faciat veritati: Hac efficit, vt vnus adamat Magistri autoritas omnium rationum instar sit, & vt præcludatur intelligentiæ ianua. His malis medentur, amor veri, & studium ac admiratio vnici doctoris Iesu Christi, in cuius solius verba omnes iurauimus.

Quòd ergò de vita rectè instituenda præclarè dixit Seneca, id ad veritatis inquisitionem & expositionem rectè referemus. Istud, inquit Seneca, maxime nobis est præstandum, ne pecorum ritu antecedentem gregem sequamur, pergentes non quæ eundem est, sed quæ itur. Ne igitur vnquam errantium multitudinem sequamur, si quidem salutis nostræ consultum esse volumus; sed ijs nos adiungamus, qui in veritatis via sese continent, & citra turbulentos affectus, eandem profitentur, ac re ipsa testantur, sibi cordi esse illud Syracidis: *Vsq̄ ad mortem certa pro veritate, & Dominus DEVS tuus pugnabit pro te.* Ne etiam nobis persuadeamus, nunquam nos vel errasse, vel etiam errare potuisse. Stat enim illud Tertulliani: *Aberrare nunquam, magis diuinum, quàm humanum.*

2. Intueatur Iuuentus etiam Ethnicorum quorundam exempla, quæ virtutis causa celebrari debent, & discat studere tum paci tum publico bono, cui communes nostri hostes insidias struunt. Inter Antisthenem & Aeschinem olim simultas exorta fuit, de qua cum illi quidam illiteratus Iron dixisset, vbi iam est Philosophica vestra amicitia, de qua tantoperè gloriamini? Dormit, respondit Antisthenes. Ego verò paulò post illam expergefaiam. Nec diu

ORATIONIS

cunctatus Aeschinem adit, & Quando, tandem, ait, desinemus nugari, ac Cerdonibus, Salsamentarijs, fullonibus, alutarijs, alijsque id genus, egregijs scilicet proceribus, nos exagritandi ansam præbere? Respondit Aeschines, quum tibi quoque videbitur. Tum Antisthenes, cogita ergo, inquit, me, quum natu maior essem, pacis impetrandæ, causa priorem te adijisse. Respondit alter: Profectò, vir es me multò melior: nam à me quidem offensæ, abs te autem conciliatæ fartæque gratiæ, initium fuit. Redierunt itaque hi duo in gratiam. Si propter communem Philosophiæ professionem, & ne imperitæ multitudini, obrectandi materiam ansamque præberent, Ethnicis illis visum est, similitate deposita, amicitia studere: quid hominibus Christianis, quibus Deus præcepit: *Diligite veritatem & pacem, faciendum iudicabimus?* Porro, quoties de communi hoste Antichristo, & de eius astutia & potentia cogitamus, cur non commiseratione erga eos, qui nobis in parte aliqua doctrinæ non satisfaciunt, moti vel illud cogitamus, quod Agesilao Regi Spartano, principi Ethnico de patriæ salute & gloria cogitanti, in mentem venit, quando ingenti Corinthiorum strage edita, fugientes in urbem, obsidere cœpit, & cæcorum cadaueribus conspectis, Eheu, ait, fatum Græciæ, quæ tot fortissimos viros amisit, quorum opera vel Persarum Imperium debellare poterat? Utinam & ipsi, & ij qui nobis pacem & offerentibus & flagitantibus, de re Sacramentaria bellum indicunt & faciunt, saltem ea re, quòd nunquam quicquam hætenus obtinere potuerunt; quod Antichristo rem gratissimam, sese à conseruis

SYNOPSIS.

feruis seiungendo, faciunt, moti, socia nobiscum arma iungant aduersus Antichristum? Vtinam nobiscum in eadē acie stare, quàm seditionē inter fidei domesticos; & commilitones (nihilò certè donis Spiritus sancti & armorum spiritualium apparatu, & alacritate pro defensione Euangelij, per Christi gratiam, inferiores) mouere malint; Vtinam Christum in suis membris, magnificere & amare discant. Nos sanè, optimè nobis conscij, tum quia veritas à nostris stat partibus, tum quia Ecclesiæ causa sæpè pacem illis obtulimus: non dubitamus Deum sanctæ nostræ causæ semper esse benedicturum.

3. Intueatur etiam ingeniosa & pia Iuuentus, magnorum & illustrium Ecclesiæ Doctorum & luminum exempla, quæ testantur eos, vbi sese grauiter errauisse animaduertissent, sententiam in melius mutauisse. Eusebius historiæ Ecclesiasticæ auctor, ante Nicenam Synodum Ariana hæresi imbutus fuit; sed erroris conuictus, eundem piè abiecit: ac sunt qui Symbolum Nicenum ab eodem conscriptum esse, perhibeant. Augustinus initiò Manichæus fuit, ac religiosæ matri Monicæ diuturni & ingentis luctus autor extitit. Sed hanc consolatus est Ambrosius, Mediolanensis Episcopus, dicens: Filius tot tantarumque lacrymarum perire non potest. Ac tanta fuit Augustini senis virtus, tantum veritatis studium, vt iam olim Orthodoxam amplexus religionem, senex Retractationū libros scripserit, commemorabili sanè studij erga veritatem & modestiæ exemplo. Ac profectò digna est memoria hæc illius sententia: *Non errare, Angelicum est: errorem defendere, diabolicum.*

Philippus

ORATIONIS

Philippus Melanchthon, lecto, Doctoris orthodoxi & pij, D. Oecolampadij, celeberrimæ BASILIENSIS Ecclesiæ vigilantissimi Antistitis, Dialogo de Eucharistia, locum dedit nostræ doctrinæ, quam esse veram tum animaduertit: & postea cum nostrarum Ecclesiarum doctoribus & pastoribus, constanter vsq; ad extremum vitæ spiritum pacem, sanctè coluit. Horum optimorum virorum exemplis luent tutem commo- ueri equum est, sicut eos non audiat, qui, ut Augustini verbis utar, Nimis peruersè se ipsos amant, & ideò alios errare volunt, ut ipsorum errores lateant: qui se à alicuius Androclidas agūt, & sibi pedaneos suffragatores quærunt & conciliant; nec tamen hos aliter tractant, quàm olim Dionysius tyrannus suos parasitos, quos Saliuam ipsius lingere, & nectaris habere loco, necesse erat.

4. Semper autem intueantur omnium ordinum & ætatum homines, Iesu Christi Domini nostri, qui Veritas & Sapientia nostra est, exemplum; ac sæpè repetant illustre dictum Ignatij. Martyris: *ἔμοι ἀρχαῖα ἀντικρίσει*, *ὅτι πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁ θεὸς ὁ ἀληθινός*. Mihi venerandæ antiquitatis instar est Christus, cui non diu obtemperantem esse, manifestum est exitium. Et illud beati Martyris Cypriani: *Non quid hic aut ille ante nos dixerit, sed attendendum, sed quid dixerit Christus, qui ante omnes est.* Christum Iesum itaq; audiamus, amemus, spiremus, imitemur, celebremus, & in ipso in sempiternum vnum esse exoptemus.

Cætera Magnificus Dominus Cancellarius, Illustrissimi Principis nomine, iam est edicturus.

Quum

LECTORI AEQVO

S. D.

 VVM IN CONTROVERSIA DE S. EVCHARISTIA, conveniat alioquin disidentibus, quod posita hac Hypothesi: Infideles, licet Cœna illa Domini utantur, carnem tantum Christi non edunt: necessario sequatur, tantum fidei ore, & à solis fidelibus, spiritualiter, illam manducari: fert animus hypothesein illam demonstrare.

1. Si homo infidelis non percipit Christi carnem, in Verbo: multò minus in Sacramento (quod est visibile verbum) illud percipit. Ratio. Nam in utroque Christus annunciat & offertur percipiendus. Et si nequeant iungi, Verbum sufficit sine Sacramento: ut ex eo colligi potest, quod multis mundi seculis Sacramentalia illa signa, Circumcisio, Pascha, Manna, Baptismus, Eucharistia, non fuerunt in usu, quum nondū essent sancita: & quod Circumcisio & Pascha, olim diu fuerunt intermissa. E contra Sacramenti sine verbo nullus est usus.

Verum est quod antecedit. Nam quæ concordia Christo cum Bealial? aut quæ pars fideli cum infideli. 2. Cor. 6. 15.

Verum igitur est & quod sequitur.

2. Si olim non Saluandi (bi sunt infideles, Marc. 16. 16.) etiamsi carne circumcisi essent, corde tamen incircumcisi erant. Tum sequitur, non saluandos seu infideles, etiamsi aqua tincti sunt à Ministro verbi: asperstone tamen sanguinis Christi, non esse sanctificatos: eosdem, etiamsi vescantur pane Domini & bibant è poculo illius, tamen non edere Christi corpus, nec bibere eius sanguinem. Ratio, Quia Paulus nobis Circumcisionem Christi tribuit, Col. 2. 11. Patribus autem tribuit baptismum & Eucharistiam. 1. Cor. 10. 2. 3.

Verum est quod antecedit. Actor. 7. 51.

Verum igitur est & quod sequitur.

PSAL. 119.

Superbi deriserunt me plurimum : à doctrina tamen tua non
disceſſi.

ERASMVS.

Irrideri ab improbis, laudari est.

PRECATIO.

Non ego dura pati discrimina mille recuso,
Dum tua constanti tueor mandata labore.
Sed ne deficiam, ne seuo vincar ab hoste,
Tu mihi præstò veni, tu suffice robor a fesso.

Gratia Domini nostri Iesu Christi sit cum omni-
bus vobis. Amen.

Errata sic corrigenda.

Fol.) (2. l. lin. 8. b. l. 21. dele opponat, fol. B. b. lege Sacrosanct a. Ibid. lin. 19.
αλδεια p. B. 2. a. l. 13. post dictionem summaque, dele punctum. Ibid.
b. l. 29. fimus. p. B. 3. a. l. 3. inhabitare. ibid. b. l. 2. adhiberi. B. 4. a. l. 28. vire
tutis. fol. C. b. l. 18. lege: & si ita, ut dictū est haftenus, conuenit. C. 2. b. l.
10. ενσοχηειωστος fol. D. 2. a. l. 26. nuncupata. D. 3. b. l. 11. aduersaria.
D. 4. a. l. 18. erat Christus. fol. E. 3. b. l. 20. patris. Ibid. lin. 22. dele syllaba
treis. E. 4. b. l. 20. pro in, lege in. Ibid. l. 23. à vero. fol. F. a. l. 16. à vero
ro. Ibid. b. l. 9. & ενδογία. F. 2. a. l. 1. inuestigationi. Ibid. b. l. 27. Deipar
ram. F. 3. a. l. 12. Apostolicis. Ibid. l. 34. lege, (nam Con, syllaba. Ibid. b. l. lin.
vlt. in via seculi. fol. G. a. l. 15. lapide.) Ibid. b. l. 19. in posterum. G. 2. l. 25.
ενδομια, quae. G. 4. l. 1. Quod. Ibid. l. 9. & 10. Caetera. Ibid. l. 24. iudicia
eatis?) Ibid. b. l. 22. vero. H. 2. a. l. 27. dele au.

HEIDELBERGAE

M. D. LXXXIII.

1005020

HEIDELBERG

M. D. LXXXIII